

ETT SKÄRLAG OCH DESS ARKIV.

Av

SIGURD ERIXON.

De bebyggelsehistoriska undersökningar, som jag för Nordiska Museets räkning bedrivit i olika delar av Sverige, ha även omfattat en serie fisklägen¹ vid rikets ostkust och senare i samband med förarbetena för Göteborgs Jubileumsutställning även vid västkusten. Det har visat sig, att medan äldre organisationsformer i huvudsaklig överensstämmelse med Sveriges hamnordningar vanligen bibehållit sig på ostkusten, saknas de nästan alldeles på västsidan. Även om detta delvis beror på, att de västra landskapen först sent kommo under svensk lag och fiskarna där sedan dess i viss mån bibehållit en undantagsställning, är det ganska märkligt, att ej nödvändigheten själv framalstrat organisationsformer av större omfattning än som skett. De grupper av fiskare, som arbetat tillsammans på sjön, ha dock även här sin givna organisation för olika lag, men vad jag i detta sammanhang närmast syftar på, är, att de bohuslänska fisklägena som samhällen icke i mannaminne nyttjat den svenska »hamn»-organisationen. Så mycket rikare har denna florerat på ostkusten.

Ehuru den svenska litteraturen om fiskerierna och dithörande näringsförhållanden är ganska rik, gäller motsatsen om fisklägenas kulturhistoria och särskilt deras samfundsförhållanden, detta trots att de äga ett utomordentligt stort intresse och ofta levat som små självständiga samhällen med egna sedvänjor och lagar. Det som

¹ Jfr min uppsats »Bebyggelseundersökningar» i Fataburen 1918, sid. 21 o. f.

kommit fram i litteraturen, t. ex. Säves skildringar från Gotland, är dock särdeles värdefullt och måste inspirera till ytterligare forskning.

I en avhandling av år 1865¹ »Om den svenska fiskerilagstiftningen», har Alfred Sjöberg givit den rättshistoriska bakgrunden till fisklägenas organisation. Genom denna undersökning samt den rad av hamnskrån, som ifrån 1450 och framåt utfärdats av stats-

Fig. 1. Korumhuset å Värskärs fiskläge, Loftahammars sn, Norra Tjust hd, Småland.
Sett från väster.

makterna, äro de yttre konturerna beträffande fisklägenas rättsliga ställning klarlagda. Det gäller därför att tillse, huru förhållandena gestaltat sig i verkligheten, och material därtill finner man endast genom att studera fisklägena själva.

Jag har därför ansett det vara till nytta att här publicera vissa delar av ett gammalt fisklägesarkiv, som jag påträffade år 1915 vid besök på Värskärs² fiskläge i Loftahammars socken, Småland. Sedan dess har jag varit i tillfälle att närmare undersöka flera andra lik-

¹ Lunds universitets årsskrift 1865: 2.

² Formen Väderskår, som också nyttjas, har jag ansett mindre riktig.

artade arkiv och planerar en sammanställning av denna samhällstyp i dess helhet, men då fullföljandet av denna plan måst uppskjutas, har jag trott mig gagna forskningen genom att tillsvidare begränsa uppgiften till att framlägga ett av de bäst bevarade och äldsta arkiven för att låta materialet inom en sådan naturligt och historiskt given enhet själv tala. Det, som uteslutits, utgöres av kulturhistoriskt värdelösa verifikationer och privata eller moderna handlingar.

Fig. 2. Korrumhuset från söder.

Först några ord om Värskärs fiskläges yttre betingelser. De svenska fisklägena kunna indelas i tre grupper, nämligen Västkustens, Skåne-Blekinges och Ostkustens.¹ De två förra grupperna idka sillfiske, den sista framförallt strömmingsfångst. Ostkustens fisklägen träffas i eller strax innanför havsbandet från Kalmarsund upp till Torneälv samt därefter utmed Finlands kust. Till sin kulturella habitus liksom i fråga om organisation visa de påfallande stora lik-

¹ Gotlands fisklägen inta i viss mån en särställning, men höra närmast till Ostkustens. Jfr Säve, »Hafvets sagor» samt Nils Lithberg, »Gotlands stenålder».

heter. Näringsförhållandena likaväl som gammal etnografisk översensstämmelse ha samverkat härtill och därvid understötts av de ständiga sjöförbindelserna. Gemensamt för hela gruppen har varit, att de i stor utsträckning nyttjats för säsongfiske av kustsocknarnas och sjöstädernas befolkning och sannolikt under äldre tid nästan helt och hållet blott voro säsongfiskeplatser.¹ Avstånden till sjöss betydde härvid mindre. Sålunda vet man, att finnar ej sällan i äldre tid kunde uppenbara sig på de svenska fiskeskären, något som för övrigt givit namn åt en del öar t. ex. i Östergötlands skärgård. På Värskär brukade Söderköpings borgare hålla till. Likväl synes något särskilt fiskarskrå eller fiskarsocietet icke kunna påvisas i denna stad såsom på andra håll.²

Följande 2 tabeller, hämtade ur Lundberg: »Meddelanden rörande Sveriges fiskerier» och angivande strömmingsfiskets och ålfångstens omfång i Kalmar läns skärgård giver en tydlig bild av förhållandena på denna kuststräcka samt det stora antalet av små eller stora fisklägen och skär, av vilka Värskär är ett av de mest betydande. Till tabell 1 må anmärkas, att sillen börjar göra sig mera gällande söder om Ölands norra udde.

Tab. 1.

Statistiska uppgifter över sill- och strömmingsfisket vid Kalmar läns kuster 1880.

Fiskelägen	Fiskare	Skötar	Notar	Båtar	Fisklägen	Fiskare	Skötar	Notar	Båtar
Fogelvik . . .	2	24	1	1	Flatvarp . . .	2	48	—	2
Svinbäck . . .	2	12	1	1	Ytterby . . .	5	150	—	5
Kråkvik . . .	2	12	1	1	Horsö . . .	6	—	1	2
Källskär . . .	10	320	—	10	Vargmansö . .	1	48	—	1
Torrö . . .	5	100	—	5	Tressö . . .	1	48	—	1
Lilla Sandered	8	—	2	2	Värskär . . .	14	670	—	14
Averum . . .	2	—	1	1	Hulhamn . . .	6	70	2	6
Stora Kalfö . .	1	—	1	1	Rossdahl . . .	6	30	2	3
Lilla Kalfö . .	3	—	1	1	Byvik . . .	3	—	2	2
Branten . . .	1	—	1	1	Lill Grindö . .	1	60	—	1
Åsvik o. Vindö	1	—	1	1	Kärö	4	200	1	4

¹ Jfr Johannes Steenstrup, »Nogle træk af fiskerbefolkningens historie», i (Dansk) Historisk Tidsskrift. I. R. 6 B. sid. 141 ff. och a. st. i Fataburen 1918.

² Till 1728 kallades emellertid Värskärs fiskare ej sällan borgare.

Fiskelägen	Fiskare	Skötär	Notar	Båtar	Fiskelägen	Fiskare	Skötär	Notar	Båtar
Torrö	1	60	—	1	Kläcksvik	2	24	1	1
Städsholmen	4	240	—	4	Sandsvik	2	10	1	1
Bondskär	2	100	—	2	Dagsbo	2	—	1	1
Åselskär	2	120	—	2	Guta	2	10	1	1
Jutskär	3	180	—	3	Nafversvik	6	60	—	2
Källvik och					Långö	2	50	1	1
Aleglo	10	—	3	3	Yxnevik	2	—	1	1
Grundemar	2	—	1	1	Vestrum	2	—	1	1
Lerbro	2	48	—	2	Hultö	2	30	1	1
Hallmare	5	60	—	2	Marsö	4	180	—	4
Sladö	5	150	—	5	Flatholmen	6	140	—	6
Eskeskär	1	60	—	1	Öster Eknö				
Hasselö	27	600	2	25	Nerbyn	14	560	—	14
Rågö	3	24	1	3	Öster Eknö				
Smågö	5	60	—	3	Oppbyn	17	400	—	17
Björkö	3	24	—	3	Skölö	2	18	1	1
Solidö	2	100	—	2	Heljerum	5	50	1	2
Huntö	2	20	1	1	Repvassa	2	—	1	1
Bjursund	1	—	1	—	Riskebo	2	8	1	1
Snörum	5	—	1	—	Hålsvik	4	8	1	1
Gärdesholmen	1	—	1	—	Flivik	4	40	1	4
Karlsäng och					Limnäs	3	30	1	2
Karlstorp	1	—	1	—	Ufö	6	100	2	6
Djurnäs	1	—	1	—	Älö	4	120	—	4
Hersö	1	—	1	—	Strupö	8	400	—	8
Långö	1	—	1	—	Örö	5	250	—	5
Vinökalf	1	30	1	1	Hokhult och				
Vinö	1	—	1	1	Läkarmåla	6	60	1	3
Åkerholm	1	—	1	1	Vinö	8	164	—	8
Stegvassen	1	—	1	1	Lilla Grönö	1	32	—	1
Ekhult	1	—	1	1	Marsö	7	250	—	7
Helgsjö	1	—	1	1	Inre Långö	5	200	—	5
Norra Malmö	3	80	1	3	Ytter Långö	6	200	—	6
Södra Malmö	8	400	—	8	Äfverö	4	120	—	4
Torrö	1	20	—	1	Simpvarp	6	120	—	4
Gränsö	3	40	—	3	Gammalnäs	4	120	—	4
Udden	1	12	—	1	Ufö	5	160	—	5
Vållingbo	1	10	—	1	Uthammars-				
Segersgårde	2	—	1	1	udde	3	50	—	3
Kasimirsborg	2	—	1	1	Figeholm	17	240	—	17
Enestorp	12	—	1	1	Skaftvik	3	42	—	3
Almvik	9	—	4	4	Furö	3	100	—	3
Örsum	2	—	1	1	Stora Saltvik	5	100	—	5
Idö	20	510	—	10	Lilla Saltvik	4	50	—	4
Händelö	16	500	—	15	Tillingö	1	40	—	1
Böljerum	2	12	1	1	Oskarshamn	5	48	—	5
Gunnebo	4	—	1	1	Horsö	3	60	—	3

Fiskelägen	Fiskare	Skötar	Notar	Båtar	Fiskelägen	Fiskare	Skötar	Notar	Båtar
Ernemar . . .	1	20	—	1	Käringnabben	18	270	—	18
Stångehamn . .	1	18	—	1	Räfsudden . .	12	120	—	12
Sandvik . . .	1	12	—	1	Skäggenäs . .	7	80	—	7
Elsemar . . .	1	12	—	1	Draget . . .	7	54	—	7
Vånevik . . .	4	150	—	4	Gersholmen . .	2	48	—	2
Runö	12	360	—	12	Björnö	2	36	—	2
Vällö	11	140	—	11	Räfshagen . .	4	64	—	4
Svartö	2	32	—	2	Horsö	2	30	—	2
Tokö	7	—	1	1	Vassnäs . . .	2	40	—	2
Löfö	10	40	—	3	Björkenäs . .	3	48	—	3
Strömserum . .	1	16	—	1	Ängö	11	50	—	11
Korpemåla . .	1	16	—	1	Stensö	14	150	—	14
Fårö Udd . . .	2	16	—	1					
Ljungnäs . . .	1	20	—	1	Summa	611	11,739	69	472

Tab. 2.

Ålfångsten med hommor 1880 i Kalmar läns skärgård.

Fiskeställets namn	Antal fiskare	Antal hommor	Fiskeställets namn	Antal fiskare	Antal hommor
Qvädö	1	14	Flatholmen	5	5
Källskär	10	10	Örö	5	60
Torrö	5	5	Strupö	8	50
St. Askö (Flatvarp)	2	4	Älö	4	12
Trenö	1	2	Ufö	5	15
Jungfruskär	3	6	Vinö	8	240
Värskär	14	28	Marsö	7	150
Grindö	4	12	Inner Långö	6	50
Städsholmen	4	8	Ytter Långö	6	20
Bondskär	2	4	Afverö	4	8
Åselskär	2	4	Simpvarp	6	8
Jutskär	3	8	Furön	1	6
Eskeskär	1	2	Tillingö	1	4
Sladö	5	5	Stångehamn	1	3
Södra Malmö	8	14	Runö	12	24
Gränsö	3	8	Vällö	11	140
Borgen	4	12	Svartö	5	10
Idö	10	80	Ödängla	9	10
Händelöp	16	32	Strömserum	1	10
Näfvelsö	5	10	Käringnabben . . .	18	25
Långö	1	4	Räfsudden	10	14
Hultö	2	6			
Skölö	1	2	Summa	240	1,144

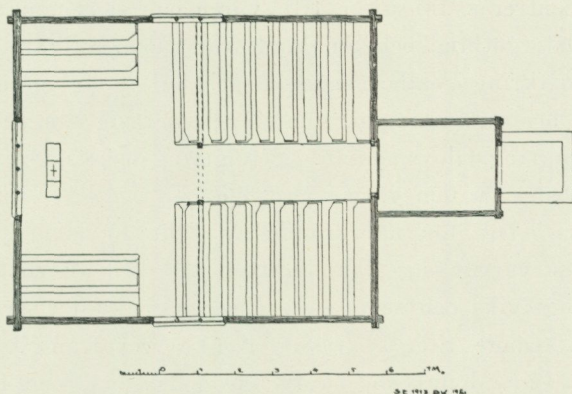

Fig. 3. Plan av Korumhuset. Byggnaden ligger i riktningen nordväst-sydost.
Denna avvikning bortses ifrån i beskrivningen.

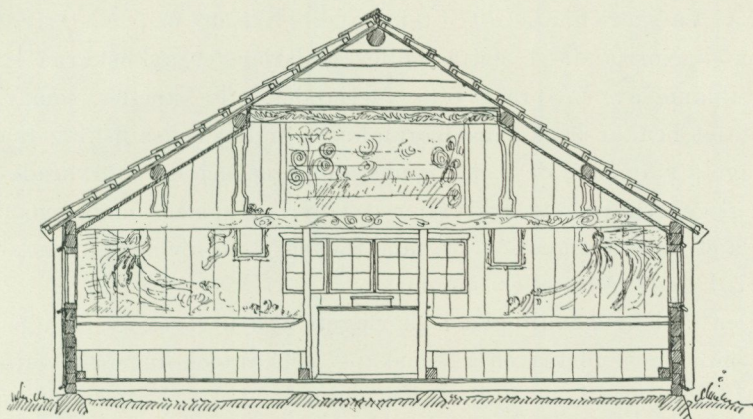

Fig. 4. Tvärsektion mot koret av Korumhuset.

Strömmingen erhålles visserligen året om i Östersjön, men framförallt koncentreras fångsten till våren och sensommaren. Såsom fiskarna i Östergötland och Småland framhålla, är vårströmmingen, som leker omkring Valborgsmässan och håller sig mera inåt land, magrare än höstströmmingen, som uppehåller sig längre utåt havet och leker omkring Olovsmässan. Strömmingsfiskets två huvudperioder falla således på den varma årstiden.

Värskär bebos för närvarande av cirka 15 fiskare, vilka först efter 1872 förvärvat sig äganderätten till ön. Förut hörde hela läget till Fogelviks och senare Hornsbergs gods i Tryserums socken. År 1429 utfärdade Sten Turesson Bielke brev från Stockholm till sin styvson Carl Knutsson på tvenne gods Sladö och Hasselö, till vilka även Värskär måste ha inräknats, och ett intyg av personer i orten visar, att Värskär och hela skärgården mellan »Fliese sund och Idöo sund med alle the fiskerier som thertil hörer, hafva af ålder legat och lydt till Fouglavik».¹

På Värskär finnes ett litet kapell liksom på de större fisklägena i Norrland. I detta höllos gudstjänster av fiskarna själva eller ibland av en präst från fastlandet. I kapellet, som sedan 1600-talet brukar benämnas Korumhuset, hållas också fisklägets eller skärlagets stämmor, de s. k. hamnstämmorna, och däri förvarades ursprungligen skärlagets arkivalier och övriga gemensamma egendom, varibland den trumma, som hamnfogden nyttjade för sammankalling till gudstjänst eller stämma.

Den äldsta handlingen i skärlagets ägo utgöres av en i pergament bunden handskreven räkenskaps- och anteckningsbok i storlek 23 × 12 cm., vanligen kallad Korumhusets bok. Ursprungligen ha pärnarna varit försedda med knytremmar. Av volymens 232 sidor är blott ett hundratal använt. Bokens sidor äro ej nummerade, men för större bekvämlighets skull har jag i det följande angivit sidornas nummer genom vanliga siffror i vänstra kanten. Anteckningarna börja på 1690-talet, men beröra förhållanden även från 1680-talet.

¹ Om dessa gods och därmed Värskärs ägoförhållanden i övrigt se Ada Rydström, »Boken om Tjust». Västervik 1908, del 2.

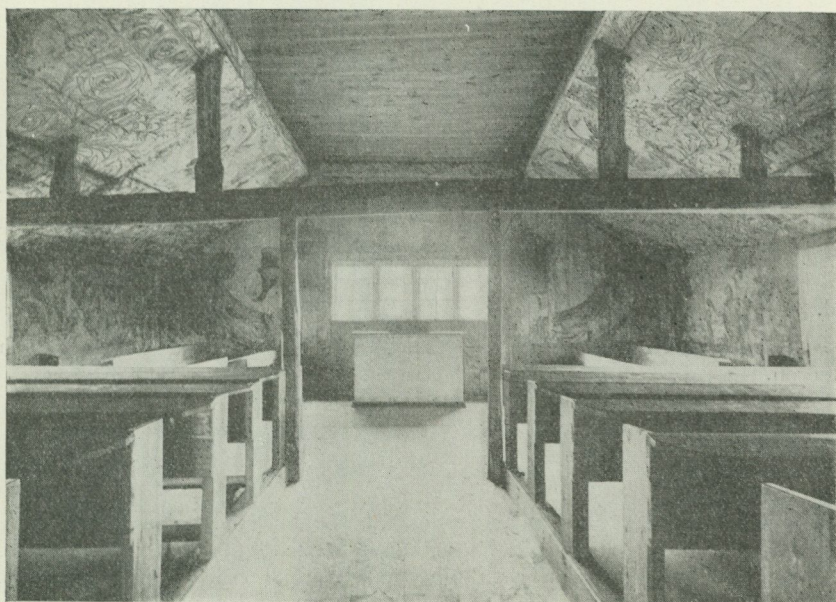

Fig. 5. Interiör av Korumhuset.

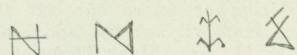
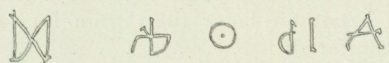
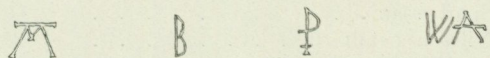

Fig. 6. Bomärken på sittplatser i Korumhuset.

Korumhusets bok.

Sid. 1.

Till Corum Huusetz Nytto och gangn, ähr denn(a)¹ Book förährat af Befallningzman på Fog(el)wijk Wällb:de Carl Holmström, Gudh Låte dhet wara giordt Sino nampne till ähro och Corum huusetz (— —) bijbehållen; Datum Wärskier Ähr Effter Christi Bördh Ettusen sexhundredhe och på dhet Nijo tijonde och fempte d: 11 dag i Semptemb: Månadh.

Sid. 2.

Gabriel Person (— — — —) sãm är oss skyldige 8 (— — —) och 12 ören.

Wersjer den 1 february.

Per Olofson.

Sid. 3.

Anno 1695 d: 9 Maij Inwenterades till Hambnfougden Måns andersson denna Book, medh dhe medhel som kunna wara fallna till Corum huuset, då hambnstembnan Höltz af Befallningzman Wällb:de Carl Holmström, samt Bisittarne, Hans Olofsson, Lars Jonsson, Timman Classon, Börge Nilsson, And: (— —)², olof andersson, och fantz som på andra sijdan finnes Specifierat.

Sid. 4.

Inkomster	Kopper mynt	
	R:r	öre
d: 9 Maij lefwereras till Hambnfougden Måns andersson		
Contant peninigar	6	1/2
Noch hafwer Måns andersson i behåll	3	
Måns Nielsson	1	16
Noch hämtaz ifrån Sparbyssan		16
Noch hafwer Måns Nilsson betalt	4	16
Noch bekommit som Nils Hansson till Corum huuset förährat	1	12
hambnfougden lefwererat för det han af Corumhuuset medel (— — — —)	1	8
Jtem Måns Nilsson betalt för böter till Corum huuset	1	28 1/2
Jtem af Per andersson för ditt		10
Noch hemtaz från Corumhuuset	1	21 1/2
	17	15 1/2

¹ Genom slarv eller förstöring är texten här och där korrumperad. Luckorna markeras här med parenteser, inom vilka mera självklara bokstavskompletteringar tillagts. Avskriften är utförd av fil. mag. Einar Törnquist.

² Oläsligt.

³ Överstruket.

Sid. 5.

	Uthgifter	Kopper mynt	
		R:r	öre
Hafwer Måns andersson köipt till Corum huusetz nödtorfft Tiera 2 T. a 4 D	9		
Jtem Lefwereras till hamfougden Börge Nilsson som han till nämbsta stämbnan Bör göra reda och Räkning före	8		15 ¹ / ₂ 15 ¹ / ₂
		17	15

Sid. 6.

	Inkombst:r	K:tt	R:r		öre
Börge Nilsson Hafwer i behåll d:r	19				16
(— — — —) Jönsson betalt för Tiera	—				12
Willhelm Regertsson	1				28
(— — — —) på 4 Brödher gift	—				30
Jntogs uhr sparbossan	1				4
Noch intaget uhr Sparbössan	2				4
		18			30
Hambnfougden Timan Classon Emottaget af Börge Nielsson	4				14
dhen 13 februarii Pehr Nielsson i Råågö förährat till Corumshuset					30
		24			10

Sid. 7.

CRedit:	uthgifter	K:tt	R:r		öre
Ferga köipt till predijkstoln för	1				16
900: Lecht Spiik a 6 R:r	6				—
gifwet snikaren för att han skall laga Corumshuset på (— — — —)	1				—
kiöipt till Corumshuset 1 T:a T:	6				—

Sid. 8.

Jnkombst	Debet	R:r	öre	
Hambnfougden Tijman Classon har Emottaget af Börge Nielsson	4			14
Per Nielsson i Rågö gifwet				30
pijgan annika Nielssdottr gifwet	1			28
hustru Maria hindrichsdottr gifwet				30
dito hustru Karin Svänssdottr				30
Noch komer till upbörd dhe 6 R å andra sidan stånde (— — — —) uthgifter för Tiära (— — — —) — — — —) fans odugl.	6			—
Anders Nielsson betalt	1			28
		S. 17		—

Måns andersson betalt för pijgan Ingbor	1	28
Krögerskan Sara	1	28
För otidigt slagsmåhl af främmande		30
	Summa 21	22 ¹ / ₂ ¹

Sid. 9.

	Kredit	D:r	öre
Uthgift			
Uthgifwet till Corumhuusetz förhuus efter hoosföljande upsatz	2	0	00
Saldo som Tijman Claesson näst kommande vår kommer att lefwerera hambnfogden Joen Nielsson	—	18	—
	Summa 21	22	4

Sid. 10.

	Debet		
(— — —) 1702 d: 8 Maj lefwere(t) till hambnefogden Contant penningar	1		12 ¹ / ₂
Regert Regertsson	1		28
Samblepeng:r i Samqwäm	—		30
Joen arfwidson	—		15
H:r Gabriell olofson	3		24
Fiskekiöparen Wäll:tt Mickel Mickelsson förährat till Corumhuset	1		28
Dito förä:tt anders Erichsson	1		28
uttogz uthur håfwen	1		16
Håkanson	—		30
Hustru Karin Larsdotter	—		30
Hustru Sara	—		30
olof Andersson	3		—
1703: Willhelm Regertsson	1		28
Jsak andersson	1		28
Regert Regertsson	—		30
Lars Bengtzon	1		28
hans Erichsson	1		28
(— — —) Carin	1		28
	Transp: 29		25 ¹ / ₂

Sid. 11.

	Credit	D:r	öre
Betalt för Corum Huusetz Reparationer	6		
Kiöpt till Corumhuuset 300 st. Spijk a 30 för	2		26
1 T:a tiera	6		
		14	26
	Transport 14		26

¹ Resultatet stämmer ej.

Sid. 12.

DEBET	Transp.	D:r	Kmtt
			öre
Stads Casseuren i Söderkiöpingh	29		25 ¹ / ₂
H:r Jonas Håkansson gif't	1		48
Samble penningar i Måns Nilsons Brölop			30
	Summa	33	19 ¹ / ₂
A:o 1705: d: 6: Majj lefwererade Joen Nielsson till hambnfougden Hans Jönsson			
	18		25 ¹ / ₂
Pänningar i håfwen samblade	1		28
11. Jun: H:r Gabiäl olofsson	1		28
5: Aug: Jfrån håfwen samblade	1		24
5: Aug: af krögar (— — — — —) hustru Karin och hustru Ingebor betalt för krögerij på skiäret	1		28
om hösten 1705 m. octobris Casseuren wällbetrodde Jo- nas Håckonson gifwet till Courums huuset	1		28
	Summa	28	1 ¹ / ₂

Sid. 13.

CREDIT	D:r	Kmtt	
		öre	
	Transport	14	26
Saldo som Iver Nielsson nu kommer att lefwerera till hamnfougden Hans Jöensson	18		25 ¹ / ₂
	Summa	33	19 ¹ / ₂
1 T:a Tiera köpt för	5		—
3 tolffter bräder köpta a 2 d:r	6		—
(Nedanför med annan och oöwad stil och annat bläck): deta til befalingesmannen ärlige och beskedelige nilser son på ho nrssberg;			
	Transportt	11	—

Sid. 14.

DEBET	Transp:	D:r	Kmtt
			öre
Saldo eller Summa Lateris	28		1 ¹ / ₂
befans i Cassan som intet wart jn Debito jnfört fans d: 4 Majj 1706 j behålds Penningar	6		10 ¹ / ₂
Bookhållaren Abraham Asp gifwet till Corumshuuset d 4 Majj 1706	1		28
1706 d 10: Septemb: förärade jnspectoren Kilian Kock till Corumshuuset	3		24
Bryngel Olofson gifwit till Corumshuuset			30

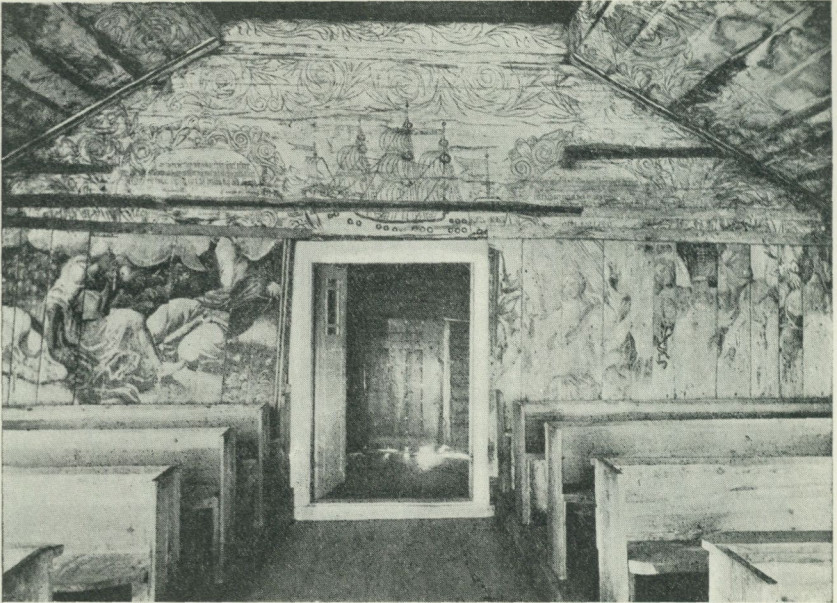

Fig. 7. Interiör av Korumhuset mot vapenhuset.

Fig. 8. Väggmålning över korfönstret med Golgatasce.

Effterfölliande gifwit till Corumshuset för krögerijet			
Jacob Berentsson	30 öre		
hust: Carin Larssdåtter	15 »		
Sara Nilssdåtter	30 »		
hust: Carin Swenssdåtter	12 »	1	23
		<u>Summa</u>	<u>42 21</u>

Sid. 15.

			Kmtt
CREDIJT		D:r	öre
		Transp.	—
Saldo hoos kyrkiowärden Jonn nielsson		31	21
		<u>Summa</u>	<u>42 21</u>

Sid. 16.

			Kopp	mt
A:o 1707 d 3 Septemb: war Contante Penningar i Corumshusetz Cassa nembl. på andra sijdan stående Saldo	D:r 31: 21			
Noch böter Som förleden höst på hambn-stämban pålades	» 3: 24	35		13
Hwilke penningar Lefwererades till kyrkewärden Christopher Diderichson Pass.				
Jnkiöpt till Corums huuset 6 Lpund Näfwer a 4 Carolr	D:r 45: —			
2 tr kalk till steenfooten	» 1: 16			
2 st: Mullräflor	» —: 30			
till Corums huusetz tiärande	» 1: 8			
till fönstrens lagande	» —: 24			
			D:r 49: 14	
dess 49 D:r Bör stå in Credito som och tijt transporteras Böter som i detta ¹ åhr pålades som finnes i Protocollet		25		16
		<u>Summa D:r</u>	<u>60</u>	<u>29</u>

Sid. 17.

			Kopp	mt
Emothstående 49 D:r 14 ö. komma her at afskrifwas		49		14
Saldo		11		15
		<u>Summa</u>	<u>60</u>	<u>29</u>

¹ »förledit» överstruket i originalet liksom här och ersatt med det överskrivna »i detta».

Sid. 18.

DEBET	Kopp	mt
A:o 1708 dhe på andra sidjan behåldne penningar åpta- gas nln	11	15
Summa D:r	11	15

Sid. 19.

CREDIT	Kopp	mt
Kiöpt 1 ¹ / ₂ lpund Järn till Mull-Räfwel kro- kar a 2 D:r	3: —	
Arbetzlön	1: 16	4
300 st: spijk	1	22
Saldo	5	9
Summa	11	15

Sid. 20—25 tomma eller försedda med skrivövningar.

Sid. 26.

1721 Åhrs Räkning	Debit	Silfer
Behåldningen effter förra år		1: 16 ¹ / ₂
1721 Majj 1 fijskekiöpar(e) anders Wärnbirg gifwet .	2: —	
Handelsman Lars Sanberg gifwet	—: 16	
Emottaget af Jacob Bernt- son		3: —
1722 Majj 8 Emottaget af Christopher Pass som war 1719 åhrs behåldning . .	2: 5 ² / ₃	
Anno 1722: 1723 och 1724 fallet i fattigbyssan . .	3: 17 ¹ / ₂	
Summa		12: 23 ² / ₃

Sid. 27.

för Corums husset.	Credit	Silfer
Pro Saldo		12: 23 ¹
Summa		12: 23 ² / ₃

Sid. 28.

1725 års Räkning	Debit	Silfer
1725 Majj 15 Nils Börjeson emottaget de behåldne ppr wid 1727 ² års Räknings slut		12: 23 ² / ₃

Sid. 29.

för Corumhusset.	Cridet	Silfr
1725 Kiöpt 5 tälter Bräder till Corumhuusstaket a 1 D:r 10 öre, 6 . . .		6: 21 ¹ / ₃
en tuna tiära		3: —

¹ Sannolikt har även här stått ²/₃ liksom nedanfö, men det kan ej urskiljas.
² = 1724?

Hans olofson köipt 4 skålpund Järnkrokar —: 16
 Olåf anderson för 4 skålpund dito —: 16
 Summa 13: 23²/₃

200 st. Spik 1: —
 Pro Saldo 3: 25
 Summa 13: 23²/₃

Sid. 30.

Räkning med Hambnför Corumshuus in-

Debet	Sm D:r
Saldo ifr 1785 ¹ åhrs Räkning upptages Pening:r	3: 2 ¹ / ₃
Samtel: af skiärelagät intygade at för åhren 1726, 27, 28 (28) har ingen den ringaste inkomst warit	—: —
	S 3: 2 ¹ / ₃

Sid. 31.

Fougden Niels (Börilsson) komster för (— —) åhr 1728.

Credit	Sm D:r
Niels Börilsson bet för Tinghusetz lagande	1: 16
Saldo som Niels Börilsson till nu warande hambnfouden Erland Pass kommer at lefwerera	1: 18 ¹ / ₃
	3: 2 ¹ / ₃

Wäderskiähr d 8 Maii 1729.

Elhag² Ingman.

Sid. 32.

Räkning för Corumshuus-

Sm D:r	
Förutnämnde Saldo påföres nu warande Hambnfouden Erland Pass till upbörd	1: 18 ¹ / ₃
Åhr 1724 är Hans ock Niels Olofsson (— — —) pålagde betahla till Coruumshuuset 6 D:r Kmt: men som berörde 6 D:r icke sedermera blif:t uptagne ock den sidstnembda dööd blefwen ock ingen Egendom effter sig lämnat ty har hambnfouden att upbära allenast af Hans Ohlsson den yngre	1 D:r

Sid 33.

medlen Pro A:o 1729.

J Behåld till nästa åhrs Räkning	4: 4 ² / ₃
--	----------------------------------

¹ = 1725?

² Förnamnet svårläsligt.

nedannemnda Betahlt för krögeri	
(— — —) Ersson	2 kmt
Lena Nielsdotter	—: 24
hustru Kierstin	1: 1.s
	<hr/>
	S 3: 26 ¹ / ₃

Sid. 34.

Räkning för Corumshuus-	
	Sm Dr
Behåldningen effter 1729	
åhrs Räkning	4: 4 ² / ₃
befantz i fattigböösan	—: 11 ¹ / ₆
	<hr/>
	S 4: 15 ⁵ / ₆

Sama S:a Pro A:o 1731

	Sm Dr
Saldo (från) 1730	1: 26 ¹ / ₂
Effter 1737 ¹ åhrs Protocols	
innehåld	2: —

Sid. 36.

Räckning för Corumshusmedlen	
Debet	Sillf:mt D:r, öre
Maij d: 11: Befants utj Co- rumshuset och fattigbys- san	1: 18
D:o anders andersson betahlt på förra hambnting på- lagde böter	3: —
Hans Höggrefl: Excell:n Riks- rådet och Presidenten Hög- wålborne H:r grefwe Arvid Horn gifwit och förährat .	19: 27
(Därunder med annan, mo- dernare stil):	
fölena mig Din heliga Andas nåd at rett kunna — —	

¹ Årtalet sannolikt felskrivet för 1731.

Sid. 35.

medlen Pro A:o 1730.

	Sm Dr
hambnfougden Erland Pass	
låtit tiära Corumhuse med	
en ta tiära	2: 21 ¹ / ₃
Saldo som han till hamn- fougden Christ. Pass kom- mer att lef:ra	1: 26 ¹ / ₂
	<hr/>
	S 4: 15 ⁵ / ₆

ok 1732 Hamnfougde Christ: Pass:

Sid. 37.

Pro A:o 1736.

Sillf:mt
D:r, öre

Fig. 9. Takmålning i Korumhuset.

Fig. 10. Takmålning i Korumhuset.

Sid. 38.

Räckning med Hambnfogden
Medell Pro

Debet	Silfwer my D:r öre
Effter 1736 åhrs befinnes i	
Behåll	24: 13
sedermera influtit obet. böter af Måns ock Nills här på skiäret	1: —
d:o Måns Hans änkia	—: 24
d:o Samuel Johans änkia	—: 24
Pigorna annicka, Karin ock Karin förährat	1: —
<hr/>	
Summa	27: 29

Sid. 39.

Christopher Pass, för Corumshuus
1738: nembl:n.

Credit	Silfmynt D:r öre
Till Corumshusetz Reparation 14 tålffter bräder a 1 D:r	
	14: —
arbetzlöhn åth Snikaren för panelningen	4: 27
1 t:a Tiära	2: 21 ¹ / ₃
900 st. dubbell läckt spik .	2: 21 ¹ / ₃
J Behåll till nästa Räckning	3: 23
<hr/>	
Summa	27: 29

Währskiär d: 9 Maii anno 1738.

D. I. Halleen.

Sid. 40, 41 (tomma).

Sid. 42.

Räckning med Hambnfogden
för Corums Huus Medlen

Debet	Silfr mt D:r öre
De nu i behåldwarande medel uptages nembl:	
Hambnfogden innehafwer	4: 1 ¹ / ₂
uti fattigbyssan befans	—: 13
böter influtit	
af Margareta Olufsdotter	1: —
pigan Karin Nielssdotter	—: 24
drängen Anders Pärsson	—: 24
drängen Per Larsson	2: —
d:o Per Swänsson	2: —
d:o Gabriels hustru	—: 16
<hr/>	
Summa	12: 4 ¹ / ₂

Sid. 43.

fougden Christopher Pass
= Anno 1744.

Credit	Silfr mt D:r öre
J behåld till nästa Räckning	
	12: 4 ¹ / ₂
(med annan och öövad stil: J behåld	
<hr/>	
Summa	12: 4 ¹ / ₂

Wäderschär d: 19: Aprill 1744:

J: Mollerus.

Sid. 44.

Räkning med hamnfogden	
Debet	Silfr mt
uptages de i behåld warande medell	12: 4 ¹ / ₂
böter af Måns Jönson	2: —
Anno 1748: in Ianuarii hafwer den förra Inspectoren från Fougelwick, Isaac Mollerus till Corums huset förährat et timglass, bestående af en hehl och halftimma med Messings hus om:	
<hr/>	
	S 14: 4 ¹ / ₂

Sid. 46.

Räkning med Hamnfogden	
Debet	Sm Dr
1748 J Behåld ifrån 1747	4: 15
J innestående böter	3: 16
Iunii d 2; uti fattig peng befans i Corumhuus bysan som hamnfogden emottagit	1: 3 ¹ / ₃
	<hr/>
	S 9: 2 ¹ / ₃

Sid. 48.

Räkning med Hamnfogden	
Debet	Sm:t
December Behålning som war inne hos Christopher Pass	2: 7 ¹ / ₃ ²
Passen bet Jnnestående bötspg	3: 16
	<hr/>

¹ el. möjl. Math.

² tvåan, som betecknar öre, är tämligen suddigt skriven och ovanför är en sjua ditskriven, som bör vara riktig, då den stämmer vid summeringen.

³ Partiet överstruket i boken.

Sid. 45.

Christopher Pass.	
Credit	Smt
Effter olof Perssons intygande är uppköp 4 tålfft: bräder till taket på Corumshuset d:o spik 5: 8; för fönstrens lagande 21 ¹ / ₃ ; till strängar på truman 1 skålpund hamp 8:—	6: 5 ¹ / ₃
Rester obetalte bötespeng	
Per Larsson	—: 24
Anders Persson	—: 24
Måns Ionsson	2: — 3: 16
I Behåld hos hamnfogden	4: 15
	<hr/>
	S 14: 4 ¹ / ₂

Sid. 47.

Matts ¹ Perman. fougden Christopher Pass.	
Credit	Sm D:r
Effter hamnfogden Olof Persons intygande är köpt til Corumhuset 1 t:a tiärra, 3: 10 ¹ / ₃ .	

Sid. 49.

fougden Olof Person.	
Credit ³	Smt
Utestående fordran sedan Passen war hamnfougde hos Pehr Larsson betalt	—: 24
Passen gl Rest	2: —
Dito af Passen betalt	—: 24

December 12 uti Corums-	
husbyssan	—: 23
1753. October 24 Böter	
infallit af Gabril Pehr-	
son	2: —
Dito d. Olof Hansson . . .	1: —
Pigan Annica Iansdotter .	1: —
Dito Erk Olson	—: 24
Dito Pehr Erson	2: —
Dito Olof Hansson den	
äldre	1: —
Dito Nils Person	—: 24
Dito Hans Larson	—: 2
Befans i Corumshusbössa .	2: 20 ² / ₃

Summa 17: 27

J behåll 17: 27

Summa 17: 27

Sid. 50.

Räkning med Hamnefou-	
Debet	Smt
1753 October 24 Behåll-	
ningen	17: 27
Tull ock accis skrifwaren	
Petter Tyrell, ¹ gifwit til	
Wärskiärs Corumshus 1	
t:ta tiära 1 fj: Rölfärja.	
1754 Maii 24 Pigan karin	
Ions dotter plicktar the	
Coromhuset	1: 10 ² / ₃
Nov:br 20. Böter af Per	
Erson	2: —
Dito af Iver Monsson . . .	2: —
Dito af Klas Jansson . . .	3: —
Dito Petter Person	1: —
Dito Diderik Erlandson . .	—: 16

Summa 27: 21²/₃

Sid. 51.

gden Olof Pehrson.

Credit	Smt
Maii 26 Hamnfogden Olof	
Pehrson köpt Bräder ock	
spik med flera pärsedlar	
at repare Corumshuset	
med	16: 26 ² / ₃
Pro Saldo	10: 27 ¹ / ₃

Summa 27: 21²/₃

Sid. 52.

Räkning med Hamnfogden	
Debet	Silf. m:t D:r öre
1754 Novembr: 20. Behåll-	
ningen wid sidsta avslut-	
ning	10: 27

Sid. 53.

Olof Pehrsson.

Credit	Silf. m:t D:r öre
J behåll	21: 23 ¹ / ₃

¹ Möjligen Tysell.

Hans Olsons son Hans plick-
tadt 1:—
1755. Per Erson plikt för . 2:—
1756, 57. Nils Person för
skutning 1:—
Berge Nilson D:o 1:—
Olof Monstön ok Nils Per-
son för kobete på skäret . 2:—
57 Okt:br 18 uti sparbys-
san fans Cont 1: 4¹/₃
Gabriel Pers. för oqwädings-
ord 2:—
Nils Jonson betalt för him-
melhuset¹ —: 24
Okt:br 18 Afledna hamn-
fogdens Änka lef:rat Con-
tant från sig som behäl-
ningen finnes ofwanföre.

Summa 21: 23²/₃

Summa 21: 23²/₃

Wärskär den 14 Okt:br 1757.

C. Fischer.

Sid. 54.

Sid. 55.

Räkning med Hamnfogden

Måns Nilsson Pro Anno 1759.

Debet	Kopparm:t Dr öre
1759 Behållningen från förra åren	65: 7
Sept:br 12 Naum Erson plikt för uteblifwande wid trummans rörande	1: 16
Krogaren Petter D:o	1: 16
Nils P: D:o	1: 16

Summa 69: 23

Credit	Kopparm:t Dr öre
an Saldo Behållningen . . .	69: 23

Summa 69: 23

C. F. Fischer.

¹ väl = hemlighuset.

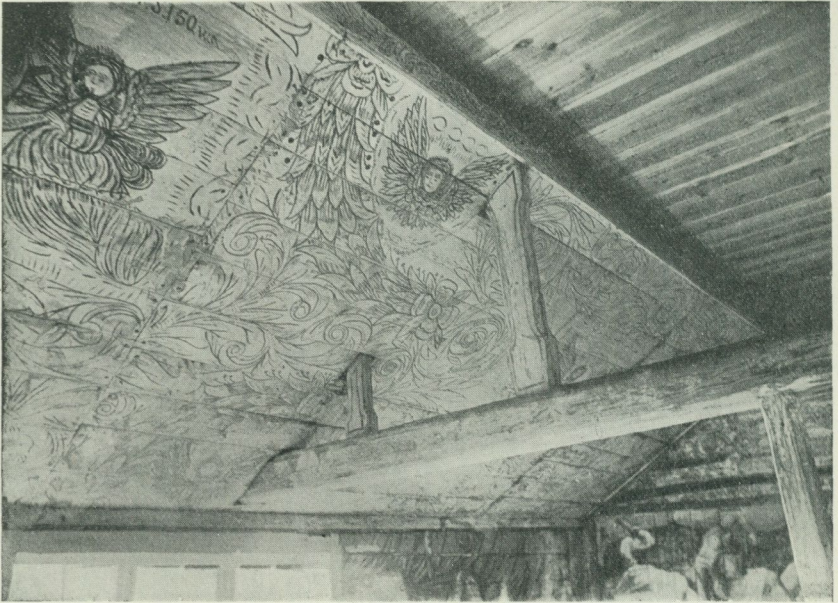

Fig. 11. Takmålning i Korumhuset.

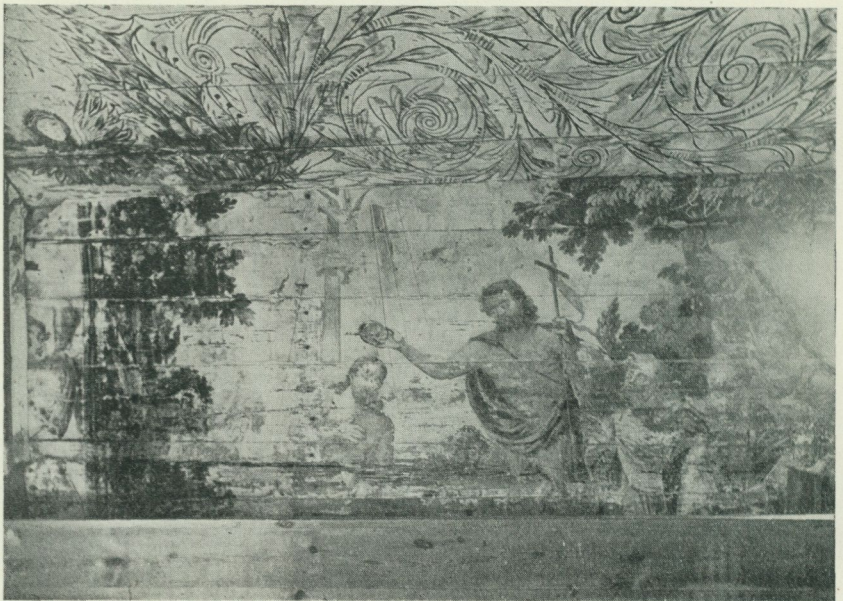

Fig. 12. Väggmålning i Korumhuset, föreställande Kristi dop.

Sid. 56.

Räkning med hamnfogden

Debet	Silf m:t D:r öre
1759 Behåldningen	23: 7 ² / ₃
1760, 61 och 1762; Plikt- fältes ingen af skiärlaget.	
1763 Junji 15 Plikt af olof monsson	1: 8
1764 Now. 8 Eric ols- son	—: 16
anders Larsson	—: 24
Ion monsson	—: 16
Nils Ionsson och In- tressenter	—: 16
Ingrid Nilsdötter	—: 24
Karin Iansdötter	1: 16
uti sparbössan befants	5: 24
för några gl hus som för- såldes 1764 om våren, äro pg-erne af skiärägarne skiänckte till Chorums- husett	1: 1/3
	17: —
	Summa 47: —

Sid. 57.

Måns Nillsson Pro Anno.

Credit	Silf m:t D:r öre
1759 Till hamfogden lefve- rert, som han köpt Brä- der och spik med det mera till Chorumshuset för	23: 7 ² / ₃
1763 Till Chorumshuset köpt 1 t:a kiära med det mera	9: —
1764 Now. 8. an Saldo Be- håldningen till nesta åhr 14:	24 ¹ / ₃
	Summa 47: —

I: C: Modeweg.

Sid. 58.

Räkning Med Hamnfogden

Debet	Silf m:t D:r öre
1764 Nowe. 8 War behåll- ningen inne hos hamn- fogden för det året	14: 24 ¹ / ₃
1765 Maj 1 Plikt af Ion Monsson	2: —
D:o af Birge Nilsson	1: —
Nowe: 20 Plikt af Ion Monsson	—: 8
D:o af Mons Nilsson	—: 24
D:o af Nils Iansson	1: 24
D:o af Anders Larsson	—: 8
uti Sparbössan fants	—: 31 ² / ₃
	Summa D:r Silf:t 21: 24

Sid. 59.

Olof Monsson Pro A:o 1765.

Credit	Silfer m:t D:r öre
1765 Nowe. 20 War behåll- ningen, Emedan detta år Jngen ting blifwit utegif- wit till Korumshuset	21: 24
	Summa D:r Silf:t 21: 24

Wädersckiär den 20:de Novembr 1765:

I: C: Modeweg.

Sid. 60.

Räkning med Hamnfougden

Debet	Kopp D:r öre
1765 Octobr: 22 War be- hållningen inne hos hamn- fougden Olof Monsson .	65: 8
1766 April 23 Clas Iacob- son Plicktat	1: 16
Octobr 22 Försålt en Wäf- skied för	1: 28
uti Sparbösan fans	3: —

Summa D:r Kop 71: 20

Sid. 61.

Olof Monsson Pro A:o 1766:

Credit	Kopp:mt D:r öre
1766 Octobr. 22 blef be- hållningen tills Widare inne hos hamnfougden .	71: 20

Summa D:r Kop: 71: 20

Wäderskiär den 22:dra Octobr 1766.

I: C: Modeweg.

Sid. 62.

Räkning med hamnfougden

Debet	Kopp:mtt D:r öre
1769 Octobr 12 War be- hållningen sedan hösten 1766	71: 20
1769. den 12. Hölts hamn- rätt och då föll uti Plickt	5: 8
samt 1 ¹ / ₂ (—) torsk såm först skall Säljas, har fåts 9 D:r för (—) . . .	13: 16
uti Sparbösan fans	4: 25
1769 den 22 Maj Plicktfäl- tes Anna Iionsdotter . . .	—: 24

Summa D:r 95: 29

Sid. 63.

Olof Monsson Pro A:o 1769.

Credit	Kopp:mtt D:r öre
1769. Åm hösten War J behåll ått Korumshuset .	95: 29

Summa D:r Kop:mtt 95: 29

Sid. 64.

Räkning med Hamnfougden Olof
för år 1771. Nembl:

	Kopp:mtt D:r öre
1769 åm hösten War behåll- ningen	95: 29
1770 hölts inte hamnrätt således föll ingen Plickt.	

Sid. 65.

Monsson för Korumshusets Capital

	Kopp:mtt D:r öre
1771. den 29 Octobr. War behållningen hos hamn- fougden ¹ då	99: 21

¹ ett ord överstruket.

1771. den 29:de Octobr hölts
hamnrät då Plicktfältes
Mons Iansson som blef
betalt 1: 16
Uti Sparbössan fans . . . 2: 8

Summa D:r Kopp:mtt 99: 21

Sid. 66.

Räkning med Hamnfog-
Corums Huset på wäder-
Debet

Efter slutad Räkning wid
Hamntinget den 29 Oc-
tob: 1771 war i behåld . 99: 21
1775 Now: 14. Uti Spar-
byssan befans insamlade
pgr sedan sidsta Hamn-
tinget 5: 8

K:mt D:r 104: 29

Sid. 67.

den Olof Månsson för
skiär för År 1775.

Credit

1775 Now: 14 Uphandlat
til Korumshuset som fin-
nes bofälligt 9 toltf: brä-
der a 8 D:r 72: —
En t:a tjära 21: 93
Blir således behallne Pen-
nigar för Corums huset . 11: 29

K:mt D:r 104: 29

Wäderskiär 14 Now: 1775.

N: Löfling.

Sid. 68.

Räckning för Korums
år

Debet

1775 den 14 Nowembr War
Behållningen 11: 29
Sålt Röstbråde 2: —
1776 Novem: 1. föll Wid
Hamn rätten plick (—) 11: 8
Gofwopeningar —: 24
Uti sparbössan fans . . . 2: 8

Summa Kopp:mtt D:r 27: 5

Sid. 69.

huset på Wäderskiär för
1776.

Credit

1776 Nowembr 1. War Be-
hållningen 27: 5

Summa Kopp. 27: 5

Wäderskiär den 1. Nowembr 1776

I: C: Modeweg.

Sid. 70, 71 (tomma med undantag av en del skrivövningar).

Sid. 72.

Räkning med Hamnfogden	
Debet	D:r öre
Behållningen af rä(k)ningen den 1 November 1776	27: 5
Dito dato har uttagit i fattigbyssan	5: 6
	<hr/>
	S. 32: 11

Sid. 73.

Olof Månsson den 22 Sept. 1783.	
Credit	D:r öre
1780 Kiö(p)t et fönster till Corumshuset	3: —
Behållningen war å nedan- skrefne dag	29: 11
	<hr/>
	S. 32: 11

Wäderskiär den 22 September 1783.

Stenqvist.

Sid. 74.

Räkning med Hamnfo(g)den Olof d 8 Junii	
Debet	
den 22 September 1783 war behållningen	29: 11
uttagit ur fattigbyssa	3: —
	<hr/>
	32: 11

Sid. 75.

Månsson öfwer CorumsCassa 1792.	
Credit	
Betalt för en sträng till Trumma	4: —
nytt band på Corums Bibel och betalt	6: —
	<hr/>
	10: —
J behåll	22: 11
	<hr/>
	32: 11

Wäderskiär den 8 Junii 1792.

Stenqvist.

Räkning med hamnfogden Olof
på nedan-

Debet	
behållningen från förra Räkning	1: 11: 7
Plicktpeng:r af Ion Mån- son	—: 16 ¹
Lars Borjesson	—: 16
Johan Jönsson	—: 8
Måns Jonsson	—: 24 ²

Månsson för Corums Cassan
skrefne dag.

Credit	
Cassans behållning är	3: 19: ³ 7

¹ första siffran osäker.² Båda siffrorna osäkra. Den första kan vara 1 och den andra 2.³ Andra siffran osäker.

Debet

Anders Jonsson —: 8
 Jon Månsson Rolega . . —: 24

3: 19: 1 7 2

Wärskiär den 21 September 1793.

B: Stenqvist.

Sid. 76.

Credit

År 1795 den 15 Julii öfwersågs
 Huset, Och anmälte Hamnfogden
 håller sig i lika skick som sista
 gen behållning

Ut Supra Olof Weslien.³
 Jnspector på Fogelvik.

Utbetalt för Corums Husets
 Räkning År 1796. den
 21. Julii enligt Råkn: . 3: 26: 8
 Betalt ett nytt Fönster till
 Corum huset 40: —
 Corums Husets närwarande
 behållning 35: 5

Summa Rd:r 4: 34: 1

Wäderskär d: 21 Iunii 1800.

Uptages Behållningen från
 den 21 Iunii 1800 . . . 35: 5
 Influtit i fattig Byssan . 17: 3
 Dito Plikt af Måns Jons-
 sons hustru för oqvä-
 dingsord mot Erich An-
 dersson 16: —
 Dito af Jaen Jönsson för
 ofredande i andras skjöt-
 redder 2: —: —

Summa Rd:r 3: 20: 8

¹ Andra siffran osäker.

² Riksdaler, skillingar och runstycken, som voro myntenheterna sedan 1777.

³ eller möjligen Nestien el. Westin.

Sid. 77.

Debet

Cassan tillhörande Corums
 Olof Månsson at den för-
 räkningen utwisar nemli-
 3: 11: 7
 Herr Grefven och Genera-
 len Gustaf Horn skiänckt
 Corums huset 16: —
 Lars Birgesson på Wäder-
 skär pliktat för owett
 enligt Protocollet d. 21
 Junii 1800 8: —
 D:o Jan Nilsson 8: —
 D:o Timan Pehrsson . . . 8: —
 D:o Måns Jonsson 8: —
 D:o Hans Christophersson
 på Gjutskär för Sköt-
 sättning 16: —
 tillkommit från fattig bys-
 san 6: 6

Summa Rd:r 4: 34: 1

Benet Månsson.
 Riksgäld.

Sid. 78.

Debet — kyrko Cassan — Credit.

1813. July 24. An uptogs kyrko Cassans behållning, riktigt erkänd af alla, och förvarad hos Hamnfogden Bengt Månsson.	4: 34: 1	Utbetalt för ett fönsters reparerande till kyrkan . —: 24: — Julij 24 Behållning denna dag 4: 10: 1
	Summa Rd:r Rgd 4: 34: 1	Summa Rd:r 4: 34: 1

Uppläst och arkänt bestyrker

C. F. Möller.

I anseende till Chor Husets framtida bestånd på Väderskär har undertecknad som närvarande ägare till Fogelvik skänkt nödigt taktegel för att nästa sommar läggas på Chorhus taket med förbehåll at det samma sedermera alt framgent af Skärlaget underhålles och genast repareras då några bristfälligheter yppas. Väderskär d: 24 Juli 1813.

C. H. Posse.

Grefve, Kammarherre.

Sid. 79.

På allment Hamnting, som hölts på Wäderskjär den 24 July år 1813 är följande Öfverenskommelse träffad emellan alla nuvarande åboer och innevänare på Wäderskjär, Grindö, Gjutskjär, Åselskjär och Bondeskjär uti närvaro och med närvarande Fogelviks Ägares Högvälborne Herr Grefven och kammarherren C. H. Posses samtycke, kommandes denna öfverenskommelse att för oss och Efterkommande altid blifva gällande som Lag i alla tider, ehwad för ändring eller ombyte af Husbonde, som framdeles kan komma, att förefalla.

I:mo. Alla Hus och Byggnader af hvad namn de wara må, som nu af oss begagnas, och bebos på ofvannemde skär tillhöra Oss; men få aldrig någonsin bortföras eller till annan försäljas än til den, som med Respective Jordägarens samtycke begagnar, och utgör skatt för sätningen i Hafvet.

2. J händelse någon af Oss eller våra Efterträdare skulle med döden afgå, innan förut öfverenskommelse blifvit träffad om Husena,

Sid. 80.

hoppas wi att våra hemmavarande Arfvingar få företrädet att begagna samma sättningar och på sådant sätt bibehålla våra hus, som utgöra det redbaraste af vår Egendom.

3:tio. Skulle tvist uppstå om värdet å husena emellan våra arfvingar sins emellan, eller emellan dem och en annan tillträdare, eller emellan annan Af och tillträdare, skola de, så vida ej biläggning kan äga Rum, på

gemensam bekostnad tillkalla Hamnrätt, bestående af Hamnfogden på Väderskär och alla hemmavarande Bisittare hvaraf minst 2:ne böra vara tillstädes, samt derjemte en god Man å hvardera sidan, hvilka alla gemensamt värdera de omtvistade Husen, och sedermera Dom afkunna, hvarmed de tvistande böra vara nöjde.

Sid. 81.

Ofvanstående Öfverenskommelse är af Oss till alla delar erkänd, både för oss och efterkommande, och med våre Bomärken härunder styrkt, som skedde på Wäderskär d. 24 Julij 1813.

Bengt B. M. S. Månsson. Hamnfogde:	B. N. S. Birger Nilss.	Per P. O. S. Olsson.
Jan I. N. S. Nilsson.	Olof O: M: S. Månsson.	Olof O. E. S. Ersson.
Ander A. M. S. Månsson.	Jan I. I. S. Jonsson.	Per P. N. S. Nilss.
Per P. L. S. Larsson.	Eric E. A. S. Andson.	And A. O. S. Olsson.
Måns M. I. S. Jonsson.	Nils N. B. S. Birgesson.	

Alla Ofvanstående Åboer, hema på Wäderskär.

Anders A. I. S. Jonsson.	And: A. S. S. Sunesson.	Mån M. M. S. Måns.
--------------------------	-------------------------	--------------------

Dessa Åboer hemma på Grindö.

Nils N. I. S. Jonsson för sig och de omyndige Barnens del.
i Åsleskär.

Hans H. C. S. Christoffersson i Gjutskär.	Anders A. M. S. Månss.
--	------------------------

Per P. B. S. Bengtsson. i Bondeskär.	Nils N: I: S. Jönsson.
---	------------------------

Att ofvanskrifne Personer egenhändigt underskrivit sine bomärken, intygas ut Supra.

C. F. Möller.

Sid. 82.

Å andra sidan stående Öfverenskommelse är i min närvaro skedd och äfven gjord med mit samtycke.

Wäderskär d: 24. Julii 1813.

C. H. Posse.

Sid. 83.

Debet	Kyrko	Cassan.	Credit
1813 July 24. An. uptages			1813 inköpt 800 st Tak
Behållningen, sådan den			Spik till Chorhus Taket —: 22
befans nämnde dag . . .	4: 10: 1		gor 3: 32
Hamnfogdens fordran utgör			inköpt 1 fenster till Chor-
således	1: 37		huset 1: 16
			betalts för Takets pålägg-
			ning 1: —
	Rd:r 6: —		Rd:r 6: —

Efter hamnfogden Bengt Månssons uppgift riktigt antecknad intygar
Fogelvik den 3 Julii 1820.

Johan Lindfeldt.¹

Sid. 84.

På almänt Hamnting, som hölls på Wäderskär den 20 augusti 1820 är följande öfverenskommelse träffad emellan alla nu varande åboar, som på Wäderskär innehafva sättningar.

Som Chorhuset är bristfälligt och fordrar reparation, och medel att verkställa dem saknas, då Chorhus Cassan vid den förre Hamnfogden Bengt Månssons död, icke hade någon Behållning, så hafve vi beslutit att till en blifvande fond erlægga 12 S. Riks. för hvarje halft Båtlag och 6 sk. samme mynt för

Sid. 85.

hvarje $\frac{1}{4}$ dels dito, hvilka medel wi förbinda oss erlægga denna Höst, och lemna till Hamnfogden, som införer och redovisar dem uti denna Bok. — och för att alltid hafva medel i beredskap för Chorhusets underhåll så skall hädanefter årligen, hvarje Juldag, frivillige insamlingar ske uti Chorhuset, hvarmed början göres nästkommande Jul — hvilken öfverenskommelse vi med våre namns underskrift bekräfta.

Jan I. N. S. Nilsson.

Olof O. E. S. Årickson.

Pär P. I. S. Jansson.

Jons I. J. S. Jonsson

Årick E. A. S. andärsson.

Birje B. N. Nilsson.

Anders A. S. Jonsson.

Nils N. B. S. Börjersson.

Måns M. I. S. Jönsson.

Lars L. B. I. Birgersson.

Anders A. M. S. Månsson.

¹ Möjl. Lundfeldt el. Sundfeldt.

Sid. 86.

Pehr P. L. S. Larsson.

Måns M. P. S. Pehrsson.

Pehr P. N. S. Nilsson.

Sid. 87 (tom).

Sid. 88.

Corhus Cassans

Debet

1824 Nov. 12. an sam-	
manlagt af Skärlandet	
och af Hamnfogden mot-	
tagit	5: 10: —
1826 Demr influtit i Spar-	
bössan och Collecter Jul-	
dagen	21: 9
Genom sammanskott . . .	1: —: —
	<hr/>
	6: 31: 9

Sid. 89.

Conto.

Credit

1823 Maj 1 utgifvits till	
Bränvin, som blifvit ut-	
delat emellan Skärlandet	36: —
1825 febr 27 utlånt mot	
Revers till Olof Ersson	
på Wäderskär, derpå 5	
p r rent erlägges . . .	5: 3: —
Behållning denna dag hos	
Hamnfogden Jan Jöns-	
son	40: 9
	<hr/>
	6: 1: 9

Wäderskär den 22 April 1868.¹

1827 Juni 17 Behållning

hos Olof Ersson mot

Rewers 5: 3: —

dito hos Hamnfogden . . 40: 9

Sid. 90.

af dä 5 R x daler²

är ut betalt för fönster till Kor hussät	4: 24
till hårsö summa	—: 24
suma	5 Rx

Wäderskär.

Olof Erickson.

af den karssan som till hör korums huset er J behållning denna dag
1 Rd:r 28 sk. som pitter börgeson har till lons.

Wedersker den 14 dexember 1853.

Claes janson.

hamfogde.

¹ med annan stil.

² synnerligen dålig stil.

Sid. 91.

karssan som hör bönhuset till

1858 Januari 1 för Solt en postilla 2 Rd:r mynt
 för Solt en ditto 1 Rd:r Rmn

summan 3 Rd:r m

Contant J Sparbossan 3 Rd:r 14
 sammanskåt för Sjusser 4 Rd:r 12

summan 10 Rd:r 26

¹af förut nemde Summa

har Piter Börge Son 4 Rd:r 12 sk.
 Anders Anders Son 2 Rd:r —
 A. Ericks Son 4 Rd:r 14

Summan er denna dag 10 Rd:r 26 sk.

Betalt qviterat

Sid. 92.

af andra sidans Capital er upptagit

A. Ericks Son för paper till Con trackt . . — 2 sk.

Af korhus karssan har

Per Börje son emottagit den ⁷/₁₁ 1864 . . . 1 Rd:r 26 sk.
 dito ⁹/₁₁ 1865 . . . — 12 sk.

Summa Rmt 1 Rd:r 38 sk.

Sid. 93 (tom).

Sid. 94.

Reckning Måd Hamfogdden

Jus till korommen 1: 50

Spick till Bron —: 25

Karssen till korommen er kon-

tant Summa 2: 20

Sid. 95.

Måns Pherson 1866 år 1867.

d 21 Nov Transpåt Till A.

Söderlund

kassan Till korommen sum-

man 2: 70

P. Janson Till 5

Breder Till koromn Bettalt

med 1: 11

stren(g) till Trumma —: 50

är 1869 kassan 1: 20

Reppration Till Korommen

kjö(p)tte 6 hundra klipt 4

tum spik 18 (— — — —) 2: 25

¹ överstruket i boken.

Nubb —: 8
 A. F. Edlund Betalt (— —
 — — —) 1:10
 Transport

Sid. 96.

Transpårt Reckning med
 Den gamla Koromskars-

Sid. 97.

Anders Söderlund 1869 den 27 Julii.
 san er Betalt qvitterat.
 A. Söderlund.

Wäderskär Den 27. Juli 1869. Som åfvan.

För år 1870 Blef 9 öre öfverpr
 till Cassan.

Sid. 98.

Sjussas för år 1868
 Till st. grindö Petter Johan Svenson
 August Petterson kårt sjuss
 för Honsberg Reckning Den 14 Aprill
 Sjus för år 1869
 kårt sj J. P. Erickson den 1 September 1869.

Sid. 99 (tom).

Sid. 100.

Rippration Recknin Costnad
 25 Tålder Breder
 22 Talter Plank Skengt af Grevinna
 3:50 kjø(p)t tegell till tacket och
 2000, 500, 80 4 tum spik kjø(p)tt
 Dagsverke legda 36
 70 Jorda Dagsverke innom Byn
 ferg till Bönhusset

Sid. 101.

På bönhusset med hamfoden Rd:r öre
 50:—
 Påsse Honsberg 15:—
 in Septor¹ Werdenhoff 10:50
 9:68
 1 Rd:r 70:—
 5:38

Summan 205:58

Wäderskär Den 25 Augusti 1869. A. Söderlund
 är denna Rippration gord

Två stycken Numer Taflor Skenpta ifrån Loftahammars
 kyrka med 36 Nummer Till dom som skede den 1 maj 1870.
 A. Söderlund.

Sid. 102—227 (tomma med undantag av en del skrivövningar).

¹ = Inspektör.

Sid. 228.

Hamfogden
Anderssöderlund.
Väderskär Den 21.

Sid. 229.

Memorial På dhe Dona- eller förähringer som effterskrefne goda Herrar till Wårskiers Courums- huus gunstigt hafwa förährat: Tagandes sin Början ifrån A:o 1687: in till underskrefven Dato:

Her Kyrkioherden uti Edz församlingh Ehrwyrdige och Wållerde Hr Olaus Brant förährat till Corumhuusetz Östre gafwel 4: st: fönster:

Comminister wedh Låffta Cappel Wallerde H Gudmundh förährat 2: st: fönster!

Wäll:tt Måns Nielsson den äldre förährat 1 fönster!

Wäll:tt Hans Olofz Söner, Christopher och Olof förährat 1 fönster!

Wäll:tt (— — — —) Månsson förährat 1: fönster:

Wäll:tt Hans Olofzsson Måns andersson och Lars Håkansson förährat Bräderna till Courum huusetz dören!

Sid. 230.

Wäll:tt Lars Jonsson förährat låssen till samma dörr!

Wäll:tt Börge Nielsson gifwet gångejern, hakar och hasspar till samma dörr!

Wäll:tt Måns andersson gifwet der till Tiera för 1 D:r koppermyndt.

Högachtat H Magnus Enerooth¹ förährat till Courumhuusetz reparation 3 tolffter Brädher!

Wäll:tt H Handelssman Niclaes Barkh förährat 3 tålffter Brädher!

H:r Handelssman Iohan Schmidt förährat 3 tålffter Brädher!

Wäll:tt Erich Månsson i Söderkiöping förährat 2:m flaggor med Jerntenn.

Wäll:tt Hans Olofsson förährat 1 Timmeglas för 3:16 öre: Kopp:

Ehrwyrdig Hr Probsten uthi Söderkiöping gifwet till Courumhuuset dhen Nya handbooken!

Sid. 231.

Wäll:tt Hanss Jönsson hafwer förährat till Corumhuuset d: 5 Augustij 697 dhe målade (— — — — —) och En D:r Koppermyndt.

Willhelm Regertsson gifwet till Corumhuuset 1 Carol.

Ehrewyrdige Her Bengt Trozelius Comminister wedh Låffta förährat till Corumhuuset een ny Bibel!

Capellanen widh Låffta Hammar Wyrdige och Wållerde Hr Petrus Tor-selius förährat till Corumhuuset een Reese och huus Postilla!

¹ Denne, liksom sannolikt flera av de övriga igenkännas såsom borgare i Söderköping.

Båtsman Jngolf föräbrat till Corumhuuset lecht Spijk . 100: —
 Olof anderson och gudmundh Månson 3: 24

Sid. 232 (sista sidan upptages av skrivövningar).

Dessutom finnas en del lösa handlingar, av vilka följande 9 här publiceras in extenso:

1. Resolution av Konungens befallningshavande i Kalmar län av den 22 dec. 1807 rörande Värskärs prestationer till prästerskap och organist.
2. Hamntingsprotokoll 25 juli 1813.
3. » 3 dec. 1844.
4. » 22 juni 1847.
5. Kallelse till hamnting utfärdad 18 maj 1847.
6. Hamntings- eller stämmoprotokoll 6 aug. 1851.
7. » protokoll 16 juli 1856.
8. Tillkännagivande från Hornsberg till hamnfogden på Värskär 25 maj 1860.
9. Hamntingsprotokoll 31 maj 1872.

1. Uppå ansökan af Måns Jonsson och Ion Jönsson å egnas och öfrige fiskares vägnar på Wederskär, i Loftehammar sochn och Tjust Härad, att som de årligen uti Prästerättigheter blifwa affordrade för hwart matlag; till Kyrckoherden åtta walar Strömning, till Capellanen åfwen åtta walar och till Organisten samt klockaren fyra walar dito; men denna afgift, för Sökanderne, som ej skola äga den minsta Jord, hwaraf de kunna draga någon fördel, utan endast af fiske måste förskaffa sig föda och underhåll, skall wara drygare än de mägta med eget bestånd utgöra, så ock under förmodan att denna Afgift till Prästerskapet, måtte wara högre än författningarne stadga, anhålla Sökanderne det genom konungens Befallningshafwandes Resolution må blifwa bestämt, hwad de uti Prästeutskylder äro pligtige årligen årlägga; däröfwer församlingens Pastor Herr Prosten H: Hallström, Comministern Lars Lindelius och Organisten samt klockaren Anders Carlström blifwit hörde och sig förklarar. Resolwerat Calmare Lands Cancellie, den 22. December 1807.

Hwad häremot förklarar blifwit har Jag noga öfwerwägat; och finnes wäl Herr Prosten Hallström yrka, det Sökanderne måtte förpligtas utgjöra Pastoralia i enlighet med hwad som föreskrifwes uti Kongl: förordningen den 8 februarii 1681, där det stadgas, att hwarje Skärbonde som ringa åker hafwer, men egen båt, skall gifwa till Pastor om wahren fyra bänk fisk och om Hösten en fjerding Strömning; Åfvensom Comministern och klockaren påstå, att som från äldre tider till dem såsom Gärd för hwarje skärbåt blifwit årlagt åtta walar strömning till den förre och fyra dito till den sednare, så skall det ock hädanefter böra därwid förblifwa; men aldenstund nys-

nämde Höga författning endast stadgar hwad en Bonde, hwarmed bör förstås en Hemmansägare eller åbo, med ringa åker skall årligen gifwa till Pastor; och detta stadgande så mycket mindre är hit lämpeligt som Wederskär ej är något Hemman eller mantal och dess Innebyggare följakteligen ej eller Bönder, utan är detta skär en lägenhet utan den minsta åker med natur af Rå och rör under Fågelwicks gods samt bebos af fiskare, de där mot wissa onera till wattuägaren få däromkring idka fiske; fördenskull och då Comministern samt klockaren icke gittadt wisa, det Sökanderne genom någon ordentelig sämja, eller annan öfwerenskommelse förbundet sig till den fordrade afgiften af åtta walar till Capellanen och fyra dito till klockaren, ty kan å hwad (— — — — —)¹ sålunda påstådts icke göras laga avseende däremot och då Prästerskapet likwäl icke bör sakna en billig inkomst af fiskerinäringen å landet hwilken ock blifwit bestämd genom 5. mom. uti Kongl. Majj^{ts} Nädiga stadfästelse uppå den emellan Prästerskapet och Allmogen i Bläkingen träffade förening om Prästerättigheter af den 9 Junii 1747, finner Jag Sökanderne i enlighet därmed årligen till Pastor böra betala af hwart matlag 100 spet fisk eller torr Torsk, eller ock däremot swarande sill, antingen in natura eller med penningar efter årets marckgång, Äfwensom ock wid fiskelekar meddela Kyrkoherden fisk efter behag. Hwad däremot beträffar Cappelanens och klockarens rättigheter af desse fiskare, hwarwid nyssnämde Höga författning ej kan tjena till grund, anser Jag de förre böra tillkomma av Sökanderna, samma förmåner, som de åtnjuta af Allmogen inom församlingen, de där ej äga (— — — — —) jordbruk (— — — — —) bete sig (— — — — —).²

Den missnöjde beswärar sig uti Kongl. Majjts och Rikets Höglofl. Kammar-Collegium innom fyra månader från häraf ärhållen del, hwarje månad till Trettio dagar räknad. Dersom Beswäranden är Ståndsperson bör Han enligt Kongl. Collegii Circulair den 13 December 1805 om Beswärens återtagande och hitsändande så tidigt besörja, att Han deröfwer innom 2^{ne} månader efter Communications Resolutionsdagen kan till Kongl. Collegium Bewis ingifwa med den påföljd att Beswären i annat fall ej warda till pröfning uptagne, utan måste såsom förfallen ansedd. Ut Supra.

M: Anekarswärd

ob.

J. W. Flygare.

2. År 1813 den 25 Julii, blef efter 8 dagars förut å prädikstolarne uti nästgränsande kyrkor skedd pålysning, hamnting förrättadt på fiskelaget Wäderskär, i närwaro af Fogelviks Ägare kammarherren Högwålborne Herr Grefwe C: H: Posse samt Grindö, Wäderskärs, Jutskärs, Åselskärs och Bondeskärs Innevånare. Till Hamnrättens besättande infunno sig Hamnfogden Bengt Olsson samt Bisittarne Birger Nilsson, Pehr Olsson, Ian Nilsson och Olof Månsson till undersökning om skiärens tillstånd, samt folkets wältrefnad och sämja, och, sedan kongl. Majj^{ts} förnyade Hamnförordning af

¹ Oläsligt.

² Papperet skadat.

den 24 Jan: 1771, ordenteligen ord från ord blifwit upläst, företogz til undersökning och afgörande följande:

§ 1.

På gjord tillfrågan, huruwida skärlaget hade något emot Hamnfogden att påminna, svarades enhälligt nej, utan twärtom betygade alla för honom dess tacksamhet, som alltid med omsorg och nit wakat för deras bästa.

§ 2.

Hamnfogden Bengt Månsson tillspordes, om han emot skärlaget hade något att föredraga, hwartill han svarade nej: önskade (¹ — — — — —) na laga, att dess Höga Herres och Husbonde (— — — — —) blifwa åtlodde samt Skärlaget i ham (— — — — —) få nyttja sina yrken.

§ 3.²

§ 4.

Coor Huset, så wäl som dess C (³ — — — — —) taket på Huset så bristfalligt a (— — — — —) Högw; Herr Grefwen och Kama (— — — — —) lämna nödigt tegel nästa år (— — — — —) bänk får afhämtas och Cassan (— — — — —) skulle förwaras hos Hamnfo (— — — — —) das till understöd för CoorHus (— — — — —)

§ 5.

Grundlängden uplästes och befans wara lika med den för år 1780 uprättade, då Wäderskär bestod av 15 Halfwa båtlag, Jutskär två Halfwa Dito, Åselskär två halfwa D^o, för dessa halfwa båtlag till antalet 19 har Högwälborne H^r Grefwen och Kammar Herren uphöijt skatten endast med en half fjerding strömming öfwer hwad de förut betalt på hwarje halft båtlag, men för Grindö Åboer som hafwa tre halfwa båtlag blef skatten förhöijd — med 1 fjerding på hwarje del, och Bondeskär, som war ansett för ett af de sämsta skären, feck bibehålla sin gamla skatt, som war för ett Halft båtlag två — fjerdingar strömming. Dessa skären utgöra tillsammans 23 Halfwa båtlag som hädaneftter betala Fjorton Tunnor strömming i skatt på året, deraf 1^{1/2} fjerding betalas om wåren och en fjerding om — Hösten af Wäderskär, Åselskär och Jutskär Åboer, — men de öfriga betala Hälften innan den första Iunii och andra hälften innan den 1 Octob:, hvilken beräkning tager sin början den 1 Octob: detta år och fortfar tils vidare eller så länge Högwälborne Herr Grefwen det för godt finner.

§ 6.

Städsholms Lotsgård, yttrade Högw: H^r Gref- (³ — — — — —) mar Herren, att Åboerne där-

¹ En del av sidan är bortriven.

² Texten förstörd.

³ Papperet skadat.

Lilla Knösen, Hulö Hamnsstappel och Knallen tillhöra Fogelviks Ägare, enligt den 1780 upprättade längden, och warit begagnade af Hulö Hamns Åboer, men hwilka i några år utgjort sin åliggande skatt til Ägaren af Winäs med 14 fr strömming och $\frac{1}{2}$ lispund Ähl, hwilket H H^r Grefwen fann orätt, och yttrade att de hädanefter skola utgöra Samma skatt til Fogelviks Ägare och utan påökning tils vidare af Hamnfogden Bengt Månsson härstädes, lefwereras hwarje höst, på samma tid som den öfriga skatten betalas.

§ 10.

I händelse några twistigheter inom skärlaget rörande deras fiske, redskap, med mera dylikt, skulle upstå och de ej i godo kunna sämjas, beslöts, att sådant skulle öfwerlemnas till läggning och afgörande af Hamnfogden och twänne Bisittare, hwilka i sådant ändamål sammanträda, då någon af skärlaget sådant äskar; Äfwen som det åligger Hamnfogden, waka öfwer ordning och sedlighet på skären, samt tillse att ungdomen upfödes i Gudsfruktan, flit och idoghet. Skulle någon inom (— — —) upsätta sig — emot Hamnfogdens förmaningar, äger han genast sammankalla Hamnrätt och efter omständigheterna afdöma den brottslige.

§ 11.

Widare föredrogs om skärlaget hade något att anföra som till afgörande mål wid detta tillfälle kunde hänföras, hwartill swarades nej, hwarföre, sedan protocollat blifwit upläst och justerat, Rätten slutade tinget för denna gången och skärlaget åtskildes.

Fogelvik den 26 Julii 1813

C. F. Möller.

3. Den 3de December 1844 infunno sig Wäderskärs Fiskare tillika med Bondeskär, Åselskär, Jutskär, Grindö, med hvilka Hamnting företogs;

Hamnrättens Ledamöter voro Hamnfogden Olof Ericksson, Bisittaren Claes Jansson — Per Björgeresson — Jan Jansson — Per Andersson.

§ 1. Skärlaget tillfrågades om något var att anmärka mot Hamnfogden hvarpå swarades, att de ansågo honom för gammal att sköta sin tienst men som något fel ej kunde å honom uppgifvas kunde Rätten ej upptaga Klagomålet som giltigt.

§ 2. Hamnfogden frågades om han hade något att mot Skärlaget anmärka hvarpå swarades Nej.

§ 3. Hamnfogden swarade på tillfrågan att Gudstienst ordentl hållits de Sön- och Högtidsdagar som ej Skärlaget kunnat komma till Sockenkyrkan.

§ 4. Bönhuset uppgafs vara i ordning.

§ 5. Ibland Skärlaget rådde sämja och endrägt och upplystes att Skärlagets byggnader voro delaktige i Allmänna Brandstods Bolaget i Orten.

§ 6. De nu antecknade sättningar får ej bortbyttas eller till någon annan upplåtas utan å Ägarens skrifteliga tillåtelser.

§ 7. Hvarje År den 24de October skall den årliga Skatten antingen med Penningar eller in natura betalas i annat fall skall den försumlige ge-

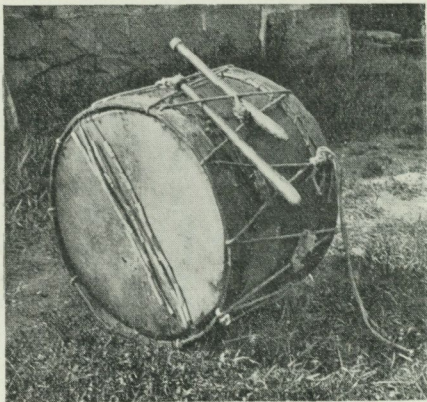

Fig. 13. Skärlagets trumma. Nord. M. 131592. Höjd 50 cm.

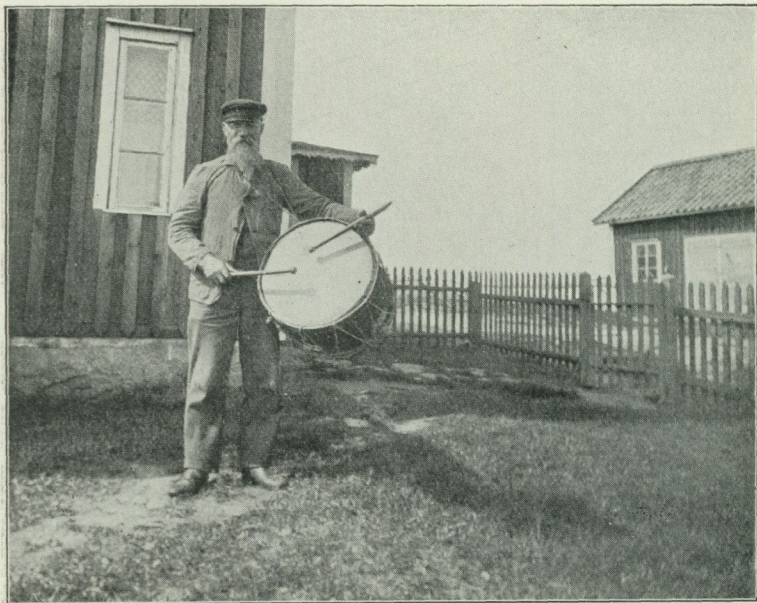

Fig. 14. Hamnfogden slår på trumma.

nast afflytta eller ock om detta uraktlåtes skall han utan vidare handräckning vräka och gäller en sådan uraktlåtenhet som vore den försumlige pliktig att flytta liksom vore han uppsagd.

§ 8. Hamnfogden utlofwade att ej företaga någon Byggnad för sin son förrän han, efter det Herr Grefven har varit derute, medgifvit en sådan Byggnad.

§ 9. För den sättning som Anders Perssons Enka nu emottagit går Jan Jansson i borgen som för egen Skuld —

§ 10. En sättning bestående af Essdahlsgrundsåsen har Hamnfogden erbjudit sig att som den är öde öfvertaga emot en Skatt af antingen 10 Rd rgs eller och 2 fjerdingar Strömming emot att få Bygga en Kammare Och detta skall framdeles afgöras.

§ 11. Per Börgesson har för det han vid Bönestunderna läser Kär-ringfästa och Hundhålet. —

§ 12. Skärlandet överenskom och medgafs att få i Afräkning på sin Skatt till Egendomen föra Sträpt och rimsaltad Strömming efter 14. hvalar på fjerdingen.

Fogelvik som Ofvan

Å Hogresp. Ägarens till Fogelviks vägnar

Johⁿ Lech^d Svensson.

Att nedanteknade Personer med hand på papperet å Skärlandets vägnar underteknat intyga

C I Gillner	A Sjöberg
Olof Eriksson	Claes Jansson
Hamnfogde	Bisittare
Jan Jansson	Per Börgesson
Bisittare	Bisittare
Per Andersson	
Bisittare	

Vidimeras

L; A; Svenson

P; G; Carlsson.

4. Den 22 Juni 1847 infunno sig på Kallelse Wäderskärs Fiskare tillika med Bondeskär, Åselskär, Grindö, Städsholmen och Flatwarp och deremot uteblifwande från Sladö, med hwilka förenämnde åboer efter uppräknandet företogs HamnTing efter slutad bön i Choret. —

Hamnrättens Ledamöter woro närwarande. Hamnfogden Olof Ericsson, Bisittarne Claes Jansson, Per Börgesson, Jan Jansson och Per Andersson. —

1° Uplästes ordagrannt Hamn Ordningen med upmaning, för samtliga dess innehålla iakttaga hwarefter

2do Hamnfogden frågades om han hade något emot Skärlandet anmärka? Hvarpå swarades Nej!

3° Skärlandet tillfrågades om de hade något mot Rätten, hwarwid ytt-rades det närwarande Hamnfogden Olof Ericsson af alla ansågs för gammal och war själf belåten afsluta, hwarefter wal förrättades och kallades dertill enhälligt Claes Jansson. —

4° Den avträdande Hamnfogden betackades.

5° Den tillträdande aflade inför Rätten föreskrifwen Ed.

6° Till Bisittare efter Claes Jansson inwaldes Måns Persson, som med samma aflade förestafwad Ed. —

7° Nye Hamnfogden och Bisittaren tillträda sine platser nästkommade war och under tiden bibehålles Rättens gamla Ledamöter. —

8° Rörande Ålomständsfördelningen beslöts att Hamnfogden och 4 Bisittare hafwa desse i 2^{ne} År och öfrige Skärlandet 1 År i omwexling, då likwäl förbehålles att de som desse innehafwa erlægga den årliga skatten 1 Rd rgs. pr hvarje.

9° Gudsfruktan bibehålles i oafbruten ordning dels i Landskyrkan och dels i Skärets egna Bönehus samt för öfrigt endragt och sämja. —

10de Skärlandet öfwerenskom sins emellan: det ingen, eho det wara må, af dem få fiska eller jaga från Lordags eller annan helgdagsafton Kl. 6 till Sön- eller Högtidsafton kl. 3., wid wite för dem, som häremot bryta första gången 5 daler Silfwermynt, andra gången twedubbelt och tredje gången fyrdubbelt samt förwising från Skäret.

11° Till lediga sättningen på Wäderskär efter Jan Bengtsson, som med döden borttgått inskrefs Jan Ersson och på Bondeskär efter Anders Persson inskrefs dess son Bengt Andersson och på Jutskär efter Bengt Nilsson inskrefs dess Son Nils Bengtsson med det uttryckliga förbehåll inför Rätten att den bestämde Skatten erlægges årligen, i annat fall utan vidare uppsägning återtages sättningen. — Skärlagen ingenting mot personerne. —

12° Androgs twist emellan Juteskär och Åselskär om fiskewatten, att de förre önska sig något tilldelte från Åselskär och då de icke friwilligt härom kunde sämjas kan ej heller Rätten sig härmed befatta. —

13° En lika beskaffad twist emellan Stådsholmen och Åselskär förekom och förewistes en Charta öfwer Stådsholmen det såkallade Kläppklabarne nedanför Larsklabbedjupet finnes antecknade å samma Charta och påstods af Arrendeinnehafwarne till Stådsholmen det samma skulle tillhöra dem och icke Åselskär; men som ingen kunde minnas annat än desse begagnats till Åselskär, ansågs troligt att wid delningen af förenämnde lägenheter fiskewatten resp. Fogelwicks ägare i forntiden redan så bestämt. Såmedelst kunde icke något härwid tillgöras. —

14° Den tillsatte Hamnfogden Claes Jansson anmälte sig att endast innehafwa samma befattning i 3 år, då nytt wäl kommer förrättas.

15° Då fisket synnerligast detta år warit Klent medgafs att räntan på blifwande skulden wid årsräkningar debiteras endast hwart 3^{dje} år på det under tiden ej betalt, under hopp, att de som innehafwa lägenheterne med mera lättnad söka betala. —

17° Då nu nye Hamnfogden tillträder sin befattning antages Eric Olsson, gamle Hamnfogdens Son till Innehafware af dennes sättning under samma ansvarsskyldighet, som de i 11te puncten.

18° Till sättnings innehafware efter Petter Nilsson antogs utan klander dess Son Nils Persson under samma förbehåll som stadgades för de nye

i 11te puncten. Samme Person swarar för årets skatt. —

19° Då ofredande skett på hwarandras sättningar, stadgas äfwen ett vite härför, då förbrytelse härutinnan sker i liket med 10de puncten för fiskande å helgedag.

Som ingenting vidare war inför Rätten anmäla eller föredraga, avslutades Tinget med bön och tacksägelse.

Wäderskär som Ofwan

Å Fogelwiks resp. ägares vägnar:

J. D. Lindegrén.

Olof Ericsson
Hamnfogde.

Per Börgeresson
Claes Jansson
Per Andersson Bisittare
Jan Jansson

Likheten med Originallet intyga:

J. S. Finnberg.

Aug. Lindblad.

5. Kallelse. —²

Nästkommande Tisdag den 21^{sta} dennes på förmiddagen förrättar under-tecknad så vida ej storm inträffar Hamnting på Wäderskär hvar till kallas åboerne å Bondeskär.

Grindö. —
Jutskär. —
Städsholmen. —
Sladö. —
Flatwarpe.

Åselskär och nu befallas manngrannt sig infinna eller giltigt hinder bevisligen uppgifwa vid äfwentyr från fiske-läget blifwa skiljd. —

Hamnfogden på Wäderskär gifwer ordres till alla som ej innehafwaren häraf under resa till Westervik träffa.

Fogelvik d. 18 Maj 1847'

J. D. Lindegren.

6. Protocoll hållet med Hamnstämman på Wäderskär den 6 Augusti 1851 hvarwid sig infunno alla Skärlagen med undantag af Städsholmen och Sladö med hvilka företogs stämma efter slutad bön i Choret. Hamn Rättens ledamöter voro närvarande Hamnfogden Claes Jansson, bisittarne Pehr Birgersson, Jan Jansson, Pehr Andersson och Måns Pehrsson. —

§ 1. Som en hvar närvarande hafwa sig bekant Hamnförordningen af 1771 upplästes den icke för tillfället utan åberopades endast till efterlefnad i Gudsfruktan och ordentlighet samt Hamn Rättens lydnad.

§ 2. Tillspordes om Gudsfruktan och ordentlighet förehafwes på Skären hvartill svarades allmänt Ja!

§ 3. Frågades Hamnfogden och Skärlaget gemensamt om de hafva någott att anmärka emot hwarandra, hvartill swarades enhälligt Nej! Och med Hamnfogden rönes en stor belåtenhet som han i allo förewisar noggran ordentlighet hvadan han högljudt betackades.

§ 4. Anmäletes af Rätten det någon gång råder osämja Synnerligast wid Bystämmorna hvadan tillspordes Rätten om de wilja hafva förhållandet anmält i laglig wäg enligt Hamnförordningen, hvartill den svarade Nej och att dermed få vara denna gång under förbehåll att det icke framdeles vidare må inträffa, sker det så äger Rätten enligt förordningen på skäret afdömma saken och derefter af Hamnfogden anmäla wid Fogelviks Contoir, hvarförutan bestämmes och stadgas af nu warande Hamnrätt ett ökadtt wite utöfwer meranämnde förordning af Tre Tio Twå skillingar banco för hvarje oordentligt och oredigt uppträde hwilken den eller de felaktige genast erlägga till Hamnfogden att för böne-husets Cassa redovisa. —

§ 4. Efter betänkande förklarade sig Hamnfogden Claes Jansson att fortfarande innehafwa tjensten ännu 3^{ne} År; men dermed will han och wara fri derifrån, hwarmed Skärlaget ansåg sig belätne. —

§ 5. Bisittarne förklarade sig belätne fortfarande sine tjenstebefattningar innehafwa. —

§ 6. Skärlagets Räkningar med Fogelviks Contoir genomicks och uppmanades till inbetalningar och om de enigt detta iakttaga debiteras ingen Ränta på deras utgående skulder detta år.

§ 7. Åberopas öfverenskommelsen i 10de punkten, hamntingsprotocollet den 22 Junii 1847 rörande fiskande och jagande å heljdagsafton eller helgedag med dervid bestämdt wite. Hamnfogden anförde det häremot någon liten förbrytelse warit, hvilket icke till anmälan någon wiss person uppgafs; men då det härnäst [sker] så fortföljes beslutet.

§ 8. Anmälte Hamnfogden det innebyggarne å Wäderskär önska sin skatt nedsatt $\frac{1}{2}$ fjerding hwardera eller och något till wedbrand — men som icke annorlunda under minst 38 År härutinnan warit neml: $2\frac{1}{2}$ fjerding Strömming i Skatt och de Sjelfwa förskaffa sig wedbrand, så kan ej heller nu annorlunda blifwa. —

§ 9. Ytterby åboar hafva welat tillwälla sig Fiskelägena Hallskär närmast ön nordwest Swartehällen nordost, Hårdmarksudden näst den föregående och Ormgadden dernäst mera i öster; men som desse grund och Holmar i mannaminne och enligt grundskattslängd 1731 hafva hört och legadt till Fogelwik samt i alla tider begagnadts af Wäderskärsboarne, så må förenämnde Ytterby om de tro sig hafva till desse klabbar med sättningar bättre rätt att dem i laglig wäg söka återwinna och dessförinnan äger Fogelviks Ägare och Wäderskärs Arrendatorer att utan förfång eller annan mehn begagna och fritt dem nyttja. Ytterby åboar kunde icke förewisa någon eller några personer som kunna intyga annat än de hört till Wäderskär utan tyckes detta endast wara en obillig twistighet af nuvarande Ytterby åboar.

Som ingenting vidare war inför Rätten anmäla eller föredraga afslutades Tinget med bön och Tacksägelse — Dock ihågkommes nu ett tillägg att den af Skärlagen som hysa eller intaga några främmande Personer som

icke höra till Skären och der äro Mantalsskrefne få sjelfve skylla sig för följanderna — hvadan det och strängeligen förbjudes hädanefter.

Wäderskär som ofwan.

å Fogelwicks Respect: Ägares wägnar

J. D. Lindegrén

Till underskrift frånsäger sig Hamnrätten endast 8de paragraphen:

Claes Jansson,
Hamnfogde

Pehr Birgersson
bisittare

Jaen Jaensson,

Pehr Andersson,
Bisittare

Måns Pehrsson

Widimeras:

L; A; Swensson

J; S; Finnberg.

7. 1856 den 16 Julii samlade sig enligt Ord (— — —) från Hornsbergs Contoir, hela Wäderskärs skärlag wid trumslag i Böne-Capellet, då Hamnrätt hölls af Hamnfogde och Bisittare, dervid efter förrättad bön följande punkter förekommo till afgörande:

1°) Upplästes Kongl. Maj^{ts} gällande Hamnförordning, och anmodades skärlaget derefter sig noggrant ställa och Hamnrätten sine tjenstepligter vaksamt handhafva.

2°) Som förre Hamnfogden af alla aktade Claes Jansson med döden aflidit och för närvarande dess broder Jan Jansson är tillförordnad, anmäldes val af ord. Hamnfogde, dervid invaldes förenämnde Jan Jansson till ord. Hamnfogde och Rätten består dessutom af Bisittarne Per Birgersson, Per Andersson, Måns Pehrsson och nu invalde Anders Eriksson.

3°) På framställd fråga om Hamnrätt och skärlag sins emellan voro belätne svarades allmänt ja!

4°) Tillfrågade Hamnrätten huru vida skärlaget med dess alla inneväranare iakttaga Gudsfruktan och Kyrkogång, då ej svårt väder hindrar. Dertill svarades att ej något särskilt var anmärka, och uppmanades gemensamt icke glömma detta för alla menniskor högst viktiga kall.

5°) Anmäldes att afl. Wäderskär Erik Olsson sättning är ledig, och anmodades Hamnfogden den bortaccordera.

6°) Skärlaget önskade nedsättning i skatt och slippa skjutssar, men alldenstund ej några utskylder blifvit förändrade på 40 a 50 år och än längre tillbaka, så bibehålles utskylderna, och den med detta missnöjd får på Contoiret i laga tid lägenheten uppsäga och efter fordag afflytta från skäret.

7°) För skjutssar som göres af skärlaget från (— — —)stervik upp till anvisad strand för egendomens räkning ersättes hädanefter $\frac{1}{4}$ T^{na} Råg i värde efter Markegångstaxan att vid hösträkningen få sig godtskrifven. Men för bud som endast går in till Westervik och ej på återresan upp till egendomen, betalas $\frac{2}{3}$ delar af förestående. Detta föregående med Storbåt; men med mindre båt endast $\frac{1}{2}$ sten af förestående afgift.

8°) Ählmständen skola hädanefter ombytas hvartannat år.
 Då intet vidare var att anmärka afslutades Hamnrättens Protocoll deraf Hamnfogden skall tillställas ett lika exemplar skärlaget till efterrättelse. —

Wäderskär som ofvan

J. D. Lindegrén

Jan Jansson
 Hamnfogde

Anders Eriksson

Pehr Birgersson

P. Andersson

M. Persson

Likheten med Originallet intyga:

C. L. Lundström

J. A. Hällander.

8. Till Hamnfogden Pehr Birgersson på Wäderskär, anbefalles att tillkännagifwa följande:

1mo) Jan Jansson swarar fortfarande för sättningen intill dess han lemnar antaglig efterträdare i sitt ställe.

2°) Anders Andersson skall ovilkorligen inbetala sin Skatt.

3°) Anders Söderlund skall inbetala sin felande Skatt.

4°) Anders Claësson skall inbetala sin felande Skatt.

5°) Utredningsmannen uti Pehr Anderssons Sterbhus lemnas Räkning som wid blifwande liquid inbetalas.

6°) Anders P. Ericsson skall inbetala sin felande Skatt.

7°) Pehr Anderssons efterlemnade Son August Pettersson som inropat Husen ansvarar och för Skatten intilldess han lemnar annan antaglig person i sitt ställe.

8°) Nedanliggande Skär tillsägas inbetala sine Skatter och äldre Skulder.

9°) Lagsökningen å Jon Andersson å Grindö delgifwes honom och lemnas mig beviset åtw. Lagsökn. kostn. nu 2 Rdr.

Hornsberg d. 26/5 1860

J. D. Lindegrén.

9. 1872 Maj 31 inställde sig undertecknad å Wäderskärs Fiskläge i Loftahammars socken Norre Tjust Härad af Calmar Län för att med dervarande Hamnrätt hålla Hamn Ting, hvartill skärlagen genom utgifne ordres förut voro kallade; och föredrogs följande:

§ 1. Till Hamnfogde återvaldes den förut varande And. Olsson samt till Bisittare utsågos Magnus Persson A. Söderlund S. Ericsson och A. Andersson.

§ 2. På af skärlaget gjord anmärkning om fårbetet, beslöts att hvarje hushåll ej eger rättighet att utsläppa mer än 2^{ne} tackor från 1ste November till 1ste April vid vite af Fem RD. Rmt första gången och andra gången dubbelt samt tredje gången vid förlust af rättighet att ha några får i bete under hela året.

§ 3. Beslöts att å Stora Grindö inhyses nu vistande Alfr. Svensson, skulle till instundande höst derifrån afhysas.

§ 4. Hamnfogden uppmanades tillse att de som äro skyldige till Hornsbergs contor i mån af tillgång ordentligt inbetala sina skulder.

§ 5. Skärlaget uppmanades att noggrant följa Kongl. Maj^{ts} nådiga Hamnordning af 24 Januari 1771, samt för öfrigt söka befordra gudsfruktan och sedlighet.

Widare var icke att anföra; och skulle en afskrift häraf tillställas Hamnfogden.

Afsades;

År och dag som ofvan

F. A. Werdenhoff

Anders Olsson
Hamnfogde.

S. Ericsson.

A. Söderlund

Magnus Persson

A. Andersson

Vidimeras:

C; Chr; Nyman.

C; F; Franzén.

Efter friköpet äro anteckningarna sporadiska och ej av egentligt intresse.

Skärlagets förnämsta gemensamma egendom utgöres av Korumhuset. Detta består av ett lågt timmerhus (fig. 1—3) av rektangulär form med breda låga gavelrösten i öster och väster. Norra och södra väggarna mäta knappt mer än manshöjd. Kapellet är knuttimrat, knutarna äro inklädda, likaså är hela huset utanpå panelat med stående plank på lock och rödfärgat. Grunden är av sten, tämligen stora och ojämna block i kallmur. I väster har korumhuset ett litet rektangulärt vapenhus med dörr på västra sidan. Utanför dörren ligger en plankbro på ett par syllar och med två trappsteg. Dörren är av trä i två lager och mycket enkel utan ramar och fyllningar. Även omfattningen är den enklast möjliga.

Fönstren äro tre, till formen låga och breda (fig. 2). Östfönstret är något större med 4×6 rutor, nord- och sydfönstren hava 3×4 rutor. Ramverk och spröjsar är av trä och utåt vitmålade. Taket är av tegel, enkelkupigt. Detta tegeltak tillkom 1813; förut omtalas näver och bräder till taket, men dess utseende är icke känt. Det tycks varit föga hållbart; ideligen omtalas tjära och spik till huset, varav säkert det mesta gick till taket. Det inre är icke fullt så enkelt som det yttre. Golvet består av breda långsgående plankor med stora spikhuvuden. Väggarna äro panelade utom min-

Fig. 15. Stuga på Värskär (parstugutyp).

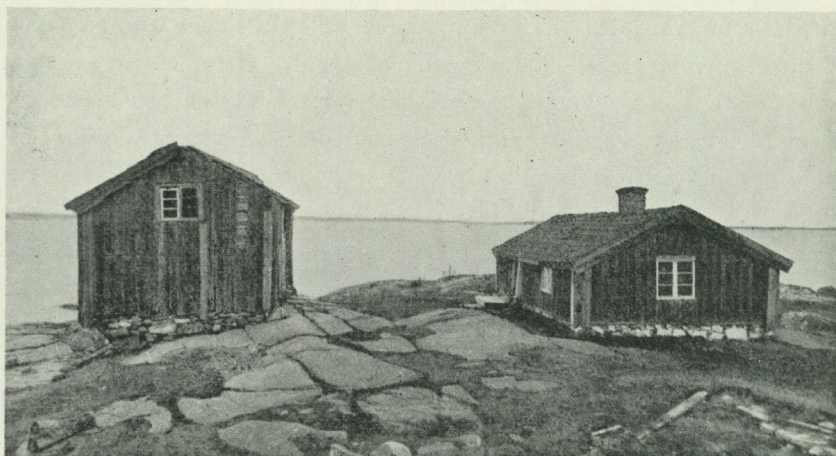

Fig. 16. Stuga (till höger) och bod (till vänster) på Värskär.

partier. Taket är brutet, dess nedre parti följer yttertaket, dess övre är platt. Hela det inre taket är inklätt med bräder; den övre platta delen är nyare (fig. 4). Tvärs över kapellet och liksom markerande en triumfbåge, då den går på gränsen mellan långhus- och koravdelning, löper en bjälke (fig. 5), vilande på tvenne golvfasta stöd och förbunden med takkonstruktionen med fyra ben. Denna bjälke, som är konstruktivt betingad, är samtidigt av stor dekorativ verkan.

Bänkarna äro av trä och omålade. Deras sidor äro alldeles enkla och även ryggarna äro raka och oprofilerade. De voro förr försedda med dörrar. Flera sittbräder äro ännu försedda med inskurna bomärken (fig. 6), markerande bestämda platser för fiskarna.

Altaret består av ett enkelt bord, framtill inklätt, och tjänstgör samtidigt som predikstol.

På ömse sidor om korfönstret hänga nummertavlorna. Det är antagligen desamma som 1869 skänktes till kapellet från Loftahammar kyrka.

Väggar och tak äro målade med undantag av det plana mittfältet, som i sen tid inlagts med omålade bräder. Målningen är av två helt skilda typer. Takfallen, östra gaveln samt röstet av västra gaveln äro jämte triumfbågens delar dekorerade i utpräglad allmogeteknik på vitlimmad botten. De övriga delarna äro panelade med redan förut målade bräder, som enligt uppgift härröra från en äldre inredning på Fågelvek och sannolikt utförts av en framstående målare från senbarocken (fig. 7). I korumhusets räkenskaper omnämnes en panelning 1738, och det är sannolikt detta år, som denna förnämre del av rummets dekorerings tillkommit, tyvärr dock på så klumpigt sätt att större delen av bräderna omblandats, varigenom endast några partier blivit återställda. Ett par år efteråt anskaffades tydligen en småländsk bondekonstnär för att fullfölja verket, varvid nyssnämnda allmogemässiga dekoration tillkom. På västra gavelfältet finnes nämligen årtalet 1740.

Det är onödigt att här följa målningens alla detaljer, men vi skola dock med några ord beröra den.

Allmogepartierna visa tydliga släktdrag med småländsk-halländsk

bondmålartradition. Färgerna äro svart, brunt och ljusrött på vit botten. Stilisering är genomgående. Rika och ganska flott utförda barockartade bladverk omrama figurpartierna. Dessa bestå av en primitiv Golgatascen över korfönstret (fig. 8) samt basunbläsande änglar med språkband (fig. 9) eller änglapar, som bära en bladinramad kartusch med bibelspråk, i taket (fig. 10). Däremellan finnas bröstbilder av änglar (fig. 11). Över dörren på västra väggen är ett tremastat skepp uppritat i svart med en språkkartusch på på vardera sidan (fig. 7), innehållande en versifierad maning till varje sjöman att bedja och offra för att undgå skeppsbrott samt årtalet 1740. Fågelvikspanelen är hållen i blått, rött, gult, brunt och skärt. Bland tydligare partier märkas Kristi dop (fig. 12), Kristi uppståndelse, dansande kvinnofigurer samt rika draperier (fig. 5 o. 7).

Korumhuset byggdes antagligen i slutet av 1600-talet. I ett tillägg till Korumhusets bok finnes »memorial på dhe dona= eller föräringar som effterskrefne goda Herrar till Wärskiers Courumshuus gunstigt hafwa föräkrat: Tagandes sin Början ifrån A:o 1687: in till underskrefwen dato» (vilken ej fanns utsatt). Därvid omtalas fönster, dörren med sitt lås, gångjärn, haspar. Att sedan följa dess byggnadshistoria är omöjligt, ty de bräder, spik och tjära samt fönster, som sedan omtalas, äro till sin användning icke närmare angivna. Panelningen 1738 och målningen 1740 äro förut nämnda. Huset var redan på 1700-talet rödmålat utvändigt. En större reparation omtalas 1869.

Till typen är detta kapell nära besläktat med de norrländska. Särskilt framträdande är likheten med kapellet på Ulvö fiskläge,¹ vilket också är försett med barockmässiga målningar, ehuru av betydligt högre konstnärlig valör än Värskärskapellets.

På 1690-talet omtala räkenskaperna färg till bemålning av predikstolen.

Timglas. 1748 in Ianuarii förärade förre inspektoren från Fågelvik Isaac Mollerus till Corumhuset ett timglas bestående av »en hel och halvtimma» (således antagligen med två glas) »med mesings hus om».

¹ Jfr anf. uppsats Bebyggelseundersökningen, Fataburen 1918, fig. 4.

Bibel. 1783 amtalas att Corums bibel fick nytt band för 6 riksdaler.

Nummertavlor. 1869 omtalas två stycken nummertavlor, som skänktes från Loftahammars kyrka. Till tavlorna hörde 36 nummer.

Håvar förekommo på 1700-talet.

Fattigbössa omnämnes flera gånger under 17- och 1800-talen.

Korumhusets största intresse ligger däri, att det utom till gudstjänst också nyttjats till samlingslokal för hamntingen. Det kallas en gång 1728 för tingshuset. En motsvarande dubbelfunktion ha även norrländska fisklägeskapell samt de s. k. gruvkyrkorna i en del brukssamhällen. Namnet Korumhuset, som annars i mer eller mindre dialektal form går igenom handlingarna från 1600-talet och till vår tid är förmodligen givet av Fågelviks ägare med hänsyftning på dess karaktär av samlingslokal, vartill man kallades av trumvirvlar.

Bland skärlagets gemensamma egendom är trumman av särskilt intresse. Den är numera införlivad med Nordiska Museets samlingar (Nord. Mus. nr. 131592), men måste vid detta förvärv av museet ersättas med en ny, emedan dess funktioner ännu äro behöfliga på skäret.

Trumman är av vanlig enkel typ (fig. 13), sammanfogad medelst järnnitar och snörsöm av en bred ekspån och försedd med granband och spännanordning av rep. Den har haft tunn målning i rödbrun färg och över ena sidans skinn äro fyra järntrådar spända, överträdde med spolar av fjäderpennor. Denna anordning, som ofta nyttjas på trummor, gav trummandet ett särskilt biljud.

Trumman förvarades hos hamnfogden eller byordningsmannen, såsom sysslans innehavare ibland kallats, troligen efter skilsmässan från Hornsberg. Förr har den möjligen haft sin plats i Korumhuset, och reparationer av densamma upptagas då och då i ovan meddelade räkenskapsbok. Första gången den på detta sätt omnämnes är 1738, då följande post finnes införd: »till strängar på trumman 1 skålpund hamp. 6 R. 5¹/₂ öre». Det lider intet tvivel att den tills nu bevarade trumman är densamma, som omnämnes 1738. Om den

Fig. 17. Båthus på Värskär.

Fig. 18. Båthus och sjöbod på Värskär.

ej förut haft ljudsträngar av ovan beskrivet slag, fick den tydligen sådana nu. Däremot saknas varje antydan i räkenskaperna om när trumman förvärvades. Det är därför möjligt att den fanns före räkenskapsboken och således går tillbaka till 1600-talet. År 1783 anskaffades ånyo en sträng till trumman och på samma sätt 1867. Det är väl på 1800-talet hampsträngarna ersattes av järntråd. År 1759 meddelas att en fiskare Ersson erlagt »plickt för uteblifwande wid trummans rörande 1 Dr 16 öre Kopparm.»

Trummans huvudfunktion var och är att kalla samman skärlandet till stämmor eller gudstjänst i Korumhuset. Den slogs då av hamnfogden eller senare byordningsmannen (fig. 14), som fungerade som ordförande vid stämmorna och ofta förrättade gudstjänst. När någon annan skötte gudstjänsten, fick han slå på trumman.

Förr i tiden brukade trumman slås varje lördagskväll klockan 6 från första maj till första oktober. Vintertiden skedde det dock endast högtidsaftnar. Sedan trumman slagits eller »rörts» utfördes intet arbete utomhus.

Julnatten firades med skjutning och starkt trummande klockan ett på natten. Julottan hölls ännu i mannaminne klockan tre på morgonen. På andra skär i Östergötlands och Tjusts skärgård, där trummor också finnas, hade man intet kapell, utan hamnfogden gick omkring klockan tolv på julnatten och väckte skärslagets befolkning med kraftiga trumslag, varefter man i båtar begav sig över till julottan på fastlandet. Där brukade man också samlas till valborgsmässoeldar sista april, varvid trumman slogs och olika slags oljud upphävdes. Sannolikt har detta också i äldre tider varit fallet på Värskär. År 1823 utdelades 1 maj brännvin bland fiskarna på skärslagets gemensamma bekostnad. Likaså torde trumman här som på andra skär nyttjats som nödsignal. När dimman låg tät över havet eller mörker hindrade uteliggande båtar att hitta hem, steg hamnfogden upp på en höjd på skäret och slog på trumman, så att ljudet trängde milsvitt omkring och gav de förvillade ledning, därest ej stormen överljöd dess larm.

Trummor i en dylik funktion äro icke särskilt utmärkande för Östergötlands och Tjusts skärgårdar. Visserligen saknas de i fisk-

lägena norrut och på Västkusten, men vi träffa dem istället i många byar i Småland, Östergötland, Närke och Uppland och möjligen i tillgränsande landskap, men knappast annars. Den utgör således en lokalt begränsad motsvarighet till byhorn, bylurar och budkavlar, men anger sig vara en yngre typ av samlingsinstrument genom sin begränsade och tämligen sydliga utbredning. Värskärs trumma är den äldsta kända i sitt slag. Den närmaste motsvarigheten är vargskallstrumman samt marknads- och brandtrummor. Det egenartade med Värskärs trumma är, att den även fungerat istället för kyrkklocka. I Norrland finnes ej sällan en klocka vid skärlagskapellen, stundom, såsom på Ulvön i Ångermanland, i en fristående klockstapel. En budkavle, s. k. nattkavle, har funnits på skäret för ordnande av turgången vid härbärgerandet av främlingar.

En sammanfattning av vad skärlagets handlingar och ännu kvarlevande traditioner kunna ge för att närmare belysa detta och motsvarande skärlags organisation måste, som nämnt, anstå tills vidare. Några anteckningar efter muntliga uppgifter på Värskär må dock anföras här såsom komplement till handlingarnas egen utsago.

Hamnfogden tillsattes av ägaren till respektive Fågelvik och Hornsberg. Han skulle bland annat driva in skatten för egendomens räkning och var därför själv befriad från dylik påлага. Han var ordförande vid hamntingen, då principalen eller hans ombud sammanträffade med inbyggarna på Värskär och några andra mindre skär för att avhandla sina mellanhavanden. Vanligen fick en fiskare fungera som hamnfogde, tills han blev urgammal. Hamnfogden uppträdde i övrigt som skärlagets betrodde styresman och tjänstgjorde således som en byfogde eller ålderman. Som nämnt synes han också, sedan skäret blivit självständigt, fått namnet byordningsman samt valdes härtill, varefter valet stadfästes av länsmannen. Hamnfogden eller byordningsmannen fick vanligen också tjänstgöra som skärlagets präst. Han skulle för övrigt taga emot prästen, när denne någon gång kom på besök från fastlandet, samt hålla husförhörskalans en gång om året. Numera äro husförhören avskaffade på skäret.

Förr i tiden bestämdes »sättningarna» eller vars och ens nätplatser genom lottning på hamntinget. Ombytet skedde årligen vid

stämma på första maj liksom nu. Man hade lappar, varpå fiskeplatserna angåvos, och med dessa skedde lottningen. Hamnfogden brukade dock först få välja. Nu gå sättningarna i tur.

Ingen fick förr sätta ut sina nät på lördagskvällen efter klockan sex eller på helgdagsaftnar vid samma tid, såvida han ej fått hamnstämmans tillåtelse. Ål fångas i hämmor eller tinor. Fågelskytte är vanligt, men labben skjutes ej, ty fiskarbefolkningen tror, att där labb finnes, är det ett lyckosamt tecken för den som sätter ut sina fiskedon.

Befolkningen på skäret är ej talrik numera, och fiskarnas antal är väl cirka femton. Ännu i mannaminne fanns det tjugutvå stycken. De tämligen små och fåtaliga gröna fläckarna på ön äro allmänning och betesplats. I detta fall är Värskär sämre lottat än en del av de andra fiskelägena i södra Östergötland, såsom t. ex. Björkskär, där varje fiskare har en liten jordlott med en åkerlapp samt en ko och i äldre tid även får. Där hade man också gemensam höslätter och »bytte» eller delade höstätana medelst lottning med pinnar. På Värskär är det endast några få som ha kreatur.

Slutligen några ord om bebyggelsen på skäret. Husen äro icke utlagda efter någon genomförd plan, utan ligga spridda inom ett mindre, tämligen plant område på öns västsida. För övrigt är skäret tämligen naket och berggrunden stiger ofta i dagen. Invid boningshusen ligger vanligen en bod för matvaror, husgeråd och arbetsdon. Stundom är området kring boningshuset omgärdat med ett staket, som då gärna också omsluter en liten trädgårdstäppa. Ett litet stycke utanför denna gård ligger källaren, där sådan finnes, uppmurad av sten och något nedgrävd i jorden. Till några sådana gårdslotter finnas också särskilda fåhus, ävenledes ett stycke utanför gården eller dess inhägnad. Dessutom förekommer vedbod, »vesköve», och avträde.

Boningshusen äro numera tämligen nybyggda och av föga kulturhistoriskt intresse. De äldre äro låga envåningshus (fig. 15 och 16), av yngre götisk stugutyp med kök i förstukoven och med eller utan helgdagsstuga som motsvarighet till vardagsstugan. Stora rummet kallas stuva. Någon gång förekommer också den mindre

vanliga stuguplanen med ingång direkt in i vardagsstugan eller köket. Förr voro taken täckta med torv eller tång, numera med tegel. Bodarna äro på fisklägena i Östergötland någon enstaka gång loftbodar med svale. Det finnes också degenererade sådana utan svalgång på Värskär (fig. 16), men vanligen äro de enkla och tämligen nya.

Varje fiskare har slutligen särskilda strandbodar. Dessa äro av två slag, dels sjöbodar för fiskvaror och en del fångstredskap etc. ett stycke upp på land, dels båthus (»båts»), som ligga helt eller delvis ute i vattnet och normalt ha utskjutande tak på ena eller båda långsidorna över bryggorna eller båtarna (fig. 17 och 18). Taket skjuter då ut som ett par skyddande vingar. Det finnes också båthus, som äro byggda så att båten helt kan indragas under dem, men de synas vara av relativt ung härkomst. Samtliga båthus typer återfinnas norrut längs rikets kuster¹ och äro ännu ett exempel på de östra fisklägenas kultursammanhang. Båthusen innehålla alltid en kammare för bevaring av till båtarna hörande delar och fiskredskap och stundom också fiskevaror liksom sjöbodarna. Dessa övergå även i formen i varandra. Det finnes också fall, då båthuset gör tjänst både som sjöbod och båthus, liksom ibland båthus saknas och man endast har sjöbod till förvaring. Båten ligger då endast fäst vid bryggan. Ibland är det flera ägare till ett båthus.

Båtarna förtöjas vid i vattnet utskjutande bryggor, som vanligen äro hopbyggda med båthusen. Bryggorna äro ofta långa och förbundna med varandra. Deras gångplankor vila på pålar eller stockkistor av i knut lagda stockar, som gärna uppehållas med vid utsidorna nedslagna, parvis förbundna stolpar. Bryggorna äro ofta ganska vidlyftiga byggnadsverk, som endast genom gemensamma ansträngningar kunna hållas i stånd. De kunna dock ej på långt när jämnställas med västkustfisklägenas bryggkomplex. Värskär är för övrigt som en liten glest bebyggd by gentemot de stadsliknande fisklägena på västkusten och här och där i Norrland.

¹ Jfr Martin Olsson, Sjöbodar i Uppland, i Fataburen 1912.